

גליון

אֲבִיטָה

אֶרְחֻתִּיךְ

באגדה ובהלכה

פְּרִשְׁת וִירָא

גליון

אביטא אורחתיך

באגדה ובהלכה

שיחות ושיעורים
מפי הרב אורן נזרית שליט"א

ניתן להשיג בטלפונים:

0509013000

0506491414

למעוניינים

ניתן לקבל השיחה במייל:

toraoren@gmail.com

ניתן להקדיש

פרשיות להצלחה ולברכה

ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים,

ניתן ליצור קשר בפר':

0509013000

0506491414

עיצוב, עימוד וניקוד

שלמה. נ.

0504158840

shlomo131375@gmail.com

תוכן ענינים

שיחה לפרשת וירא

- ג. אין אות אחת יתרה בתורתנו הקדושה.
ג. התבוננות והעמקה בפרושי התורה.
ה. אברהם אבינו מדרגתו חסד.
ה. אהבת חסד.
ו. מסירות נפשו של אברהם עבור אנשי סדום.
ז. עשיית החסד בשלמות.
ט. החסד מכפר לאדם על חטאיו.
י. הגומל חסד זוכה לחסות בצלו של ה'.
יא. חסד גם בדברים קטנים.
יג. חסד בדבור בלבד.
יד. חסד - בביתו של האדם.
טו. דברים טובים וקדושים באים בקשי.
טז. כל גדולי עולם זכו לגדלתם בזכות מסירות נפשם.
טז. מסירות נפש ורצון עדות לאהבת אמת.
יז. אברהם השריש אהבתו לבוראו לכל זרעו.
יז. פונת האכילה.

באים הנתנים תחת הנהר ו

- יח. המתעסק ועשה מעשה עברה בשבת אם צריך תשובה.
יט. שלא להתענות לכפרת עוונות, אלא להרבות בלמוד התורה.
כא. מי שעבר על אסור דרבנן אם צריך כפרה.
כב. נפקא מינה אם ספק דאורייתא לחומרא מן התורה או מדרבנן.
כג. אם עברה שנעשית בשבת יותר חמורה מאשר אם נעשתה ביום חל.

סימן רסו - דין מציאה בשבת

- כד. מצא ארנקי בשבת פיצד ינהג.
כד. אם מצאת השבת אבדה דוחה אסור מקצה בשבת.
כו. מתי מתחיל במצות השבת אבדה, במציאה או בשמחזיר.
לא. אם מתר לרמז לגוי שגיבוי מציאה של מקצה בשבילו בשבת.

שיחה לפרשת וירא

מכיון שברור ופשוט שיש בהם עמק לפנים מעמק, עלינו לטרח ולהתבונן, כדי ללמוד מהם.

התבוננות והעמקה בפרושי התורה

רבינו בעל חובת הלבבות ז"ל כותב בספרו (שער חשבון הנפש פ"ג) משל בענין זה. אם אדם היה מקבל מכתב מאת מלך וקיסר, נאמר קיסר יפן, ודאי היה שמח וטוב לב על כך שקבל מכתב מאת מלך יפן. האי המכתב כתוב ביפנית והוא לא מבין את השפה? למרות זאת, הוא לא יאמר 'טוב, אני לא מבין מה שכתוב כאן, אשים את המכתב בגניזה'. לא, הוא ילך ויטרח ויחפש למצא מתרגמן שיתרגם לו את הנאמר במכתב, ואפלו יוציא על זה ממון וישלם כסף, כי מענין אותו מה כותב המלך, הרי זו זכות בשבילו שמלך יפן שולח לו את המכתב, ומסקרן אותו לדעת מה כותב לו שם. וגם לאחר התרגום אם יראה שהסגנון של המכתב קשה ומסבך, וצריך להתעמק בו כדי להבין אותו, הוא לא יתיאש ויתעמק בכל מלה ומלה, ויעין היטב הרבה בדברים, עד שיבין מה נאמר שם בכל מלה. למה? כי קבל את המכתב הזה ממלך יפן, וכי קל הוא בעיניך? ואחרי שיתרגם ויבין, רבא דעלמא יקחו את המכתב וימסגרו את זה במסגרת כסף, ויתלו את זה בפתח הבית מול המזוזה. נכנס לבית, מנשק את המזוזה מנשק את המכתב ונכנס... למה? כי זה חשוב, זה מכתב ממלך יפן.

אומר החובת הלבבות, להבדיל אלה אלפי הבדלות אנחנו קבלנו את התורה שבידינו ממלך מלכי המלכים הקב"ה, זה מכתב יקר שאין כדגמתו, ומה עושה האדם עם המכתב? בדרך כלל, מנשק את הספר, שם אותו בארון ויוצא ידי חובה... זה הכל? למה לא תטרח להבין, למה לא תתאמץ, ואם אתה לא מבין, הרי אתה יכול ללכת למפרשי התורה שיש לנו עד אין מספר.

אין אות אחת יתרה בתורתנו הקדושה

ראיתי במגיד דבריו ליעקב (וירא) שכתב כי ספר בראשית הוא 'ספר האמונה', ומטרתו לעורר ולחזק בלבנו את האמונה בבורא עולם. שהרי, ידוע שאין ח"ו אות אחת יתרה בתורתנו הקדושה. כל מה שנקתב - ללמד הוא נכתב. ללמדנו בינה, ללמדנו דרכי חיים וארחות ישר.

כשנתבונן נראה, שרבותינו למדו הלכות שלמות מרמז בעלמא ומגימטריא. ישנה הלכה יסודית בהלכות נזירות (נזיר פ"א, מ"ג) ש'סתם נזירות שלשים יום'. כלומר, אם אדם קבל על עצמו נזירות בסתם, אמר "אני מקבל על עצמי להיות נזיר", ולא פרש כמה זמן יהיה נזיר, שנה או עשר שנים, אומרת המשנה, סתם נזירות שלשים יום - חדש. ומהיכן למדו את זה? ממה שכתוב 'קדוש יהיה' בפרשת נזיר, ו'יהיה' בגמטריא שלשים. מכאן למדו שסתם נזירות שלשים יום (נזיר ה.).

הנה לנו, שלמרות שלא התפרש כלל דין זה בתורה, מפל מקום למדו מכח גימטריא זו לבדה, הלכה זו שסתם נזירות שלשים יום. ואם הלכה יסודית זו לא למדו מדבר המפרש, אלא מרמז בלבד, אם כן, בודאי שספר בראשית הכולל חמשים פרקים, גם בו אין אות אחת יתרה, ומפל אות ותבה נתן ללמד ולהשפיל. והנה, ספר בראשית אין בו אלא שתי מצוות עשה, מצוות פרו ורבו ומצוות מילה למאן דאמר. ולפי איזה דעות (עין חלין ק. ולח"מ פ"ט מהל' מלכים ה"א) גם יש את אסור אכילת גיד הנשה - עוד לאו.

אם כן שאין בו בספר בראשית כמעט מצוות, מפני מה נכתבו אלו חמשים הפרקים ולשם מה? - להיותו ספר האמונה. מהפרשיות הללו נוכל ללמד כמה וכמה עניני אמונה והנהגה נכונה. אלא מאי? - לא תמיד מקריאה שטחית של הפרשיות נתן ללמד ולהבין, אבל

כל המעלה וכל הענין של ספר בראשית הוא כשאדם טורח ומעין. יש הרבה שקוראים שנים מקרא ואחד תרגום, וכששואלים אותם מה כתוב שם במה שקראת? אומר - 'לא יודע, הייתי עסוק במצות הקריאה של שנים מקרא ואחד תרגום'. איך זה יתכן? - כי תוך כדי הקריאה הם נמצאים במקום אחר וחושבים מחשבות. הרמח"ל אומר (בתחלת ספרו דרך עץ חיים) שהתורה היא כמו גחלת, וכמו שהגחלת צריכה שיפחיו בה רוח חיים וילהטו אותה, ואז היא מתלהטת לאש, כך גם התורה הקדושה. אבל אם לא משתדלים כל העת להתאמץ יותר, לעמל בה, להתנגע בה בכדי להבין בה, אז כמו הגחלת שאם עוזבים אותה ולא טורחים לחמם אותה, אזי כמו שאומרת הגמרא (ב"ק ט', ב') מעמיא עמיא ואזלא, היא מתקררת ונכבית. כך כל הפרשיות האלו בספר בראשית, ספר האמונה. הפרשיות האלו נתנו לנו לעיון בהם, שלא יאמר אדם 'אני כבר מכיר את כל העבודות ואת כל הספורים עם עקדת יצחק וכדומה'. אם כך האדם לומד את הפרשיות הללו בכל פעם, קורא את הספורים כמו שקרא בשנה שעברה ובשנים שקדמו לה, זה לא טוב. כל אחד צריך להתנער ולצאת מהארבע אמות הרגילות שהתרגל אליהן, וללמוד בעיון טוב ובהרחבת הדברים את הפרשיות, ואז מועילים הדברים היטב היטב.

ובפרט שהפרשיות האלו מחזירות בלבבותנו את האמונה. תלמידיו של החפץ חיים, רבי אלחנן וסרמן ועוד, ספרו שהיה לו שעור קבוע בפרשת בראשית יום ביומו. כל יום ויום, היה לומד בפרשה ומתבונן בה. וכשהיה גומר את פרשת בראשית, היה מתחיל אותה שוב מחדש. כי האמונה זה הבסיס והיסוד לכל התורה כלה. לכן עכשו שנמצאים בספר האמונה, ספר בראשית, חשוב מאוד לעון בפרשיות אלו ולהתבונן בהם, להתחזק באמונה, כאמור.

ואי אפשר בלא אמונה. גם אלו שאומרים שהם לא מאמינים בכלום, דבריהם הבל הבלים. כל אחד מאמין במשהו, אין מי שלא מאמין בכלום. אם אינו מאמין בבורא יתברך, מאמין באמונות טפלות.

אדם לומד פרשה רק עם פרוש רש"י, כמה זה מוסיף ליראת ה' ולעבודת ה' יתברך. ויש רבנים שאפשר לשאל מהם פרוש זה או אחר, ואכשור דרא ויש הרבה מאד שעורים, כל כך הרבה על כל דבר ודבר, למה לא תצטרף אליהם, ותבין את הנאמר במכתב היקר? משה רבנו היה לו מאבק עם מלאכי השרת 'תנה הודך על השמים' הם צעקו, 'מה אנוש כי תזכרנו', משה קבל תורה מסיני אבל היה צריך למאמץ בזה, לא בקלות קבל משה את התורה מסיני, ובסוף אנו נפטרים ממנה בנשיקה בעלמא?

בזהר הקדוש והעתיקו אותו בעלי המוסר, "מאן דאמר דההוא ספרא דאורייתא לאחזאה על ההוא ספור בלבד קאיתי תפח רוחה" (זוה"ק בהעלתך דף קמט:). ובכמה מקומות רש"י מקלל בקללה נמרצת זו 'תפח רוחה' של מי שחושב שיש לנו פה מעשיות וספורי מעשיות. לא! זה ספר אלוקי, הכולל למודי חיים. המכתב הזה נתן לנו מה יתברך בכדי לעמל להבין ולהתחנך ממנו, ללמד דרכי חיים וארחות ישר.

החפץ חיים היה אומר, לו יציר שהיה דופק מישהו בבית המדרש ואומר לנו, אתם יודעים? חדשות נשמע ובארץ... יש חדוש נפלא. מה יש? - אומר, מצאו לא פחות ספר שנכתב על ידי המלאך גבריאל. ספר שחתום בו שם המחבר 'ממני המלאך גבריאל', הרי כל אחד היה רוצה להציץ ולראות מה כתוב בספר כזה שכתב אחד המלאכים משמי רום. ואם היו אומרים לנו, הספר לא נמצא כאן בירושלים, וצריך לנסע לעיר אחרת כדי לראות אותו. ודאי היינו אומרים, בסדר, העקר נראה אותו כבר. ואם היו אומרים לנו, אין כניסה לכל מי שרוצה בחנם, צריך גם לקנות פרטים בשביל זה, ודאי היינו אומרים, בסדר, גם לזה אנחנו מוכנים, וכי נקל הוא לזכות לראות את מה שכתב המלאך גבריאל.

אומר החפץ חיים, פה יש לנו את התורה הקדושה האלהית שחברה הקב"ה בכבודו ובעצמו ומסרה לנו, ואיך זה שפמנו שאומרת הגמרא (קדושין סו.) 'תורה מנחת בקרן זוית', אף אחד לא טורח להתבונן לראות מה יש בה.

מיד. וכשנכנס האורח, מה מבקשים ממנו? - לאכל. לאכל? מי לא רוצה לאכל? אפלו אם כבר אכל בבית בא לאכל עוד פעם, הרי זה בחנם. ואחר כך, בעל הבית לא רוצה שיכרך אותו - אלא שיכרך את הבורא יתברך. וכך אברהם אבינו מכניס אמונה בלב הבריות, עד ש'גיר אלפים ורעבות', כלשון הרמב"ם (הל' ע"ז, פ"א, ה"ג).

אברהם אבינו היה אז זקן, בן תשעים ותשע, חולה ביום שלישי למלה, והיה זה כחם הים, ולפי מה שמבאר בחז"ל שהחם הזה היה מיעד כדי שאף בריה לא תלך בדרך, נמצא שהיה ממש חם, באפן שכל בריה הסתתרה מפני השמש. ואברהם יושב שם ויש לו גלוי אלהי שאיננו יודעים מהו, אבל זהו שעשוע רוחני ותענוג עצום ונורא שאין לנו משג בו. ובמקום שיהיה נח ושמח, ברוך ה', אף אחד לא בא היום, אפשר להשתעשע עם ה', הרי הוא יושב על פתח האהל. הוא יושב בצער, מדוע אף אחד לא בא היום שאכניסנו. וכיון שהקב"ה רואה באברהם שצעריו כל כך גדול, ואפלו שהוא עצמו מדבר עמו עדין לא מתפייסת דעתו, לכך הוא שולח לו שלשה מלאכים.

והוסיף המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, למה באמת שלח הקב"ה שלשה מלאכים ולא שלשה בני אדם? - ואמר כי התשובה פשוטה, לפי שבני אדם לא היו מחזיקים מעמד בחם זה והיו מתים בדרך. עד כדי כך היה החם, ולכן היה נצרך לשלח מלאכים דוקא. ובחם הנורא הזה היה יושב אברהם, בהיותו זקן וחולה, ויושב בחם הזה על פתח האהל, ללא מזון או מאורר... ודעתו וצעריו על האורחים, 'מה קורה רבון העולמים שכל יום באים אורחים והיום לא באים'. והנה להפתעתו, וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו.

אהבת חסד

אדם יתאר לעצמו את אברהם אבינו רואה שלשה אנשים עומדים, ומיד וירא וירץ לקראתם וישתחו ארצה. הפסוק הזה הוא פלא פלאות. הרי הקב"ה היה אתו, והתגלה אליו, אך אברהם אומר לו, כמו שאמרו חז"ל (שבועות לה:), מחילה רבון העולמים, נכון שאתה עומד ומדבר עמי, ואין לך דבר נעלה ונשגב כזה, אך באו

אחד שלא מאמין בבורא יתברך, להבדיל אלפי אלפי הבדלות הוא מאמין בחתול שחר... רבא דאינשי שצועקים שאינם מאמינים, זה שקר וכזב, הם מאמינים, רק שבמקום להאמין בבורא יתברך בורא העולם, היצר הרע מחליף לו את האמונה הטהורה הנצחית בבורא יתברך באמונות שוא והבל.

אדם גדול העתיק מחקר שערכו לפני פארפעים שנה, לפיו בערך בכל חצי שעה מתאבד מישוה בארצות הברית, ובערך כל שתי דקות מישוה יוצא מדעתו. וחוקר למה זה? כיצד קורה דבר מוזעזע שכזה? - אך סוד הדבר הוא כי בטלה אמונה. כאשר לא מאמינים בה' יתברך אז יש אמונות ושגעונות מדברים אחרים. וזה היה לפני ארבעים שנה, ומאז ועד היום המצב לא הוטב אלא הורע. כך זה, אם אין אמונה בבורא באים לשגעונות ודברים אחרים.

אברהם אבינו מדרגתו חסד

וירא אליו ה' באלני ממרא והוא יושב פתח האהל כחם היום. וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה. אברהם אבינו זוכה לגלוי אלהי במדרגה הגבוהה של 'וירא אליו ה', מה שלא היה עד אז כיון שלא היה נמול, ועתה לאחר שפול, ביום השלישי למלתו ה' נגלה אליו לבקר את החולה, וכמו שכתב רש"י "אמר רבי חמא בר' חנינא, יום שלישי למלתו היה ובא הקב"ה ושאל בשלומי" (ב"מ פו:).

יושב אברהם אבינו וה' נמצא אתו. והוא יושב פתח האהל כחם היום. בשביל מה יושב שם אברהם בחם? - אומר רש"י, "לראות אם יש עובר ושב ויכניסו לביתו". כחם היום - הוציא הקב"ה חמה מנרתיקה שלא להטריחו באורחים (ב"מ שם).

אברהם אבינו היתה מדרגתו חסד, כמו שאמר מיכה (פ"ו, פ"ב) 'תתן אמת ליעקב חסד לאברהם'. משם נחצבה נשמתו ולשם זה מסר את נפשו בכל חייו, לשתל אמונה בלב הבריות. ואיך היה עושה זאת? היה לאברהם אבינו אהל עם ד' פתחים, פתח לכל כוון, וזה כדי שלא יטרח האורח לעשות סבוב, מכל זווית שהוא בא יוכל להכנס

יש עשיית חסד, כגון שאומרים לו, בוא ותעשה דבר פלוני. מזמינים אותו לעשות חסד והוא עושה, או בגופו או בממונו, הוא עושה, אבל צריך להזמין אותו ולקרא לו. אבל יש מי שאצלו יש 'אהבת חסד', וזה בוער בו כאש, הוא לא יכול בלי זה. ומכיון שזה טבוע בנפשו, לא צריך לקרא לו, הוא רץ לזה מאליה ומחפש איך נתן לגמל חסד. וזה היה אברהם אבינו, החסד היה מטבע ומשרש בו.

מסירות נפשו של אברהם עבור אנשי סדום

וכך גם רואים בהמשך הפרשה, בענין אנשי סדום ועמרה. הכתוב מעיד (פי"ג, ג) "ואנשי סדום רעים וחטאים לה' מאד", בגופן ובממונן. ואנשי סדום היו את ההפך הגמור מדרכו של אברהם. היתה להם תקנה ששום עני לא יפנס בשערי העיר, ואם יפנס לא יצא משום שיהרגו אותו, וכידוע בדברי רבותינו במסכת סנהדרין (דף קט:). וספרו רבותינו (שם), על אותה ריבה, נערה, שראתה עני ברחוב בלא מאכל ומשתה, ורחמה עליו. מה עשתה? - בדרך תחבולה היתה מביאה לו לאכל בכל יום. היתה אומרת לו ללכת לשאב מים ובכד שלה היתה מניחה לו שם משהו לאכל. לאחר שעברו כמה ימים התחילו אנשי סדום להתפלא, הרי כל העניים שבאים הנה לאחר כמה ימים באין אכל ומשקה מתים, והנה עני זה מאריך ימים על אדמתו. מה קרה לו שעוד לא מת? הפעילו את ה"בולשת", הקימו ועדת חקירה מה קרה לעני זה שבא לעיר וחי, ובדקו ומצאו שאותה נערה מביאה לו לאכל.

שמעו שכך היה ופסקו דינה למיתה, ולא סתם מיתה אלא במיתה משונה. מרחו אותה בדבש והעלו אותה לגג, ובאו הדבורים ועקצו אותה עד צאת נשמתה. זה משפט סדום. ולמה? כי נעשה חסד, כי החיו את העני. אלו אנשי סדום רעים וחטאים, אכזריות שאין לתאר ואין לשער (ובפרקי דרבי אליעזר פכ"ה אמרו שריבה זו היתה פלוטית בתו של לוט, ויעו"ש).

והקב"ה אומר 'המכסה אני מאברהם', וספר לאברהם את הגזרה שגזר על אנשי סדום ועמרה, שלא ישאיר בהם אף שריד ופליט. ואז אנו רואים כיצד אברהם אבינו נכנס בדין ודברים עם ה' יתברך, אולי יש חמשים

שלשה אורחים ויש לי מצות הכנסת אורחים. המתן לי עד שאכניס אותם לביתי.

אברהם אבינו כבן מאה, ביום שלישי למלתו, רץ כחם היום. ואלו היה מסמן להם בידם, בואו הנה, לא היו באים? ואם לא היה רץ אלא הולך, צעד אחר צעד, לא היה טוב?

וכי לא היו באים לאכל אצלו? אבל הוא רץ. רץ. ואת מי עוזב? את ה' יתברך. אומר לו, 'תמחל לי, אבל יש כאן מצוה עוברת'.

ומי הם היו? מלך המשיח?! - שלשה ערביים עובדי ע"ז המשתחווים לאבק רגליהם. אנהנו אם היינו רואים שלשה ערביים באים לביתנו והיו דופקים על הדלת, קדם כל היינו סוגרים את הדלת על מנעול ובריך, ואז מוסיפים איזה שלחן על יד הדלת ליתר בטחון.

ואחרי זה היינו צועקים 'אין אף אחד בבית, תלכו'... מי צריך את הערביים הללו? עובדי עבודה זרה מאוסים.

אבל אברהם אבינו, מפסיק את הדבור עם ה' יתברך, ורץ בהיותו זקן וחולה, יום שלישי למלתו, וכחם היום. ולא כתוב כמה רץ? אולי רץ הרבה. זהו אברהם אבינו. זהו 'חסד לאברהם'. הוא לא היה יכול אחרת. הוא לא היה יכול להגיד להם 'בואו'. הוא לא היה יכול ללכת לאט, כי החסד היה מטבע ומשרש אצלו, זהו חסד.

רבנו הגדול החזון איש זצ"ל כותב באחת מאגרותיו לכן תורה "אני רעב לדעת משלומך". וזו לא מליצה. החזון איש הרגיש באמת רעב. כמו שאדם לא אכל ג' ימים והבטן שלו מקרקרת מרעב, כך החזון איש היה רעב לדעת מה שלום הבחור שלא שמע ממנו כמה זמן. וזה עקר ענין החסד, שיהיה מטבע בנפשו של האדם. הקב"ה לא מצוה אותנו על עשיית חסד, אלא על אהבת חסד (מכ"ה ו, ח). וההבדל בין עשיית חסד לבין אהבת חסד הוא הבדל יותר מרחוק מזרח ממערב.

ההפך הגמור מאברהם. ולמרות זאת, אברהם אבינו מוסר נפש פעם אחר פעם ומבקש עליהם להצילם ממיתה. זהו חסד לאברהם.

עשיית החסד בשלמות

נראה להתבונן עוד בפסוקים הבאים. אומר להם אברהם ויאמר אדני אם נא מצאתי חן בעיניך אל נא תעבר מעל עבדך. "לגדול שבהם אמר, וקראם כלם אדונים. ולגדול אמר אל נא תעבר מעל עבדך, וכיון שלא יעבר הוא, יעמדו חבריו", לשון רש"י.

אם נא מצאתי חן בעיניך - אברהם מתחנן לאורחיו, אולי תחוסו עלי ואמצא חן בעיניכם, ותואילו להפנס לביתי. זה גם מפליא הרעיון. אחד יודע שיש לו פה בביתו של אברהם אביו בית מוכן, כל דכפין ייתי ויפסח, כל מה שהוא צריך, אכילה, שתיה, לינה, יש לו. אז צריך עוד לבקש ממנו 'אולי מצאתי חן בעיניך'? כן מצאת חן, או לא מצאת חן, בודאי שהם יפנסו אצלה, לפוש מעמל הדרך, לנוח מהחם הכבד, ולהיטיב את לבם.

אבל אברהם אבינו - לא. הוא מבקש, הוא מתחנן, אולי תעשו אתי אתם חסד, תעשו עמי טובה, אולי מצאתי חן בעיניך, אולי יש לי איזו זכות, שבגללה תסכימו לשבת אתי.

ולמה זה? למה אומר כך אברהם? - כי גם זה חסד. יש הרבה שעושים טובה לעני, אבל לעני אין את ההרגשה הטובה, 'מאן דאכיל לאו דיליה בהית לאסתפולי באפיה' כך לשון הירושלמי (ערלה פ"א, ה"ג). כלומר, מי שאוכל דבר מחברו, מתבייש להסתפל בפניו. לכן צריך לעשות את החסד באופן שהעני ירגיש שהוא זה שעושה את הטובה עם בעל הבית ולא שהוא המקבל אותו. לכן אומר לו אברהם 'אם נא מצאתי חן בעיניך', בשבילי תבוא ותפנס לביתי, בזה אתה עושה חסד עמדי. זהו דרגה של חסד בשלמות, שהעני ירגיש טוב עם עצמו.

רבי אליהו הכהן בעל שבט מוסר, שהיה מלאך ה' צבאות, מספר בספרו על אחד מגדולי העשירים בעירו

אנשים צדיקים שבזכותם תציל את סדום ועמרה. ועונה לו ה', בסדר, אם היו חמשים צדיקים הייתי מציל, אבל אין חמשים. אומר לו אברהם, אבל אולי יש ארבעים צדיקים, זה גם סך נכבד. אומר לו ה' אם היה ארבעים בסדר, אבל אין ארבעים. ואז אומר אברהם לה', "אל נא יחר לה' ואדברה אולי ימצאון שם שלשים". אל יחר - אל תכעס. למי אומרים אל תכעס? למי שעומד לבער. למי שעומד לבער מקדימים ואומרים, בבקשה אדוני, אל תכעס. כמו שהיה בשעה שנגש יהודה לדבר קשות עם יוסף ואומר לו (להלן פמ"ד, יח) "ידבר נא עבדך דבר באזני אדני ואל יחר אפך בעבדך", ולמרות זאת, אומר אברהם בבקשה אל תכעס, אולי יש שם שלשים צדיקים. ואחרי שה' עונה לו שאין שם, ממשיך אברהם ואומר אולי יש עשרים, ולאחר מכן שב ומבקש 'אל נא יחר לה' ואדברה אך הפעם אולי ימצאון שם עשרה'. נמצא שאברהם מסכן את עצמו, מכניס עצמו בספק אולי יכעס עליו ה', וכל כך למה, כדי להציל את אנשי סדום. והרי בעבור מי מכניס עצמו אברהם לספק ספקה? עבור אנשי סדום הרעים וחטאים מאד.

אנחנו היינו אומרים יפה שעה אחת קדם, רעים ומשחתים אלו עד השרש, הם מזיקים לבריאה ומוטב שיתלקו ממנה, אבל אברהם - "חסד לאברהם". הוא לא מסגל, הוא מבקש אולי יש עשרים, אולי יש עשרה, ואולי רק הפעם תשמע לקולי. רק כששמע שאין עשרה, הניח, כי עשה כבר את כל ההשתדלות האפשרית, ויותר לא נתן עוד לעשות דבר.

זהו 'חסד לאברהם', חסד הטבוע בעצמותיו של אברהם אבינו, להציל ולדאג אפלו לאנשים רעים וחטאים כמו אנשי סדום ועמרה. הם היו ההפך הגמור מאברהם, אברהם עושה חסד לכל הבריאה כלה לאין חקר ואין מספר בלי גבול ומדה, בלי לחקר ובלי לדרש, יהיה מי שיהיה אפלו עובד ע"ז ומשתחוה לאבק רגליו, הוא דואג לו כמו בנו יחידו. ואלו, אנשי סדום, ההפך הגמור. לא די שלא עושים חסד, אלא עושים תקנה שאסור לעשות חסד. כל מי שהיה עושה חסד היה נשרף (פדר"א, פכ"ד).

הבית שלו היה בית של חסד במלוא מובן המלה. בנו ספר שלא פעם ולא פעמים היה שב לביתו מהישיבה מאחר, וכשרצה לישון, בא להכנס למטותו - והמטה תפוסה.

מישהו אחר ישן שם. מה נעשה? היה צריך לחפש מקום אחר לישון. הבית היה הפקר לכל, היו יכולים אורחים לאכל ולשתות ולישון שם, להכנס מתי שרצו ולאכל מתי שרצו, עד כדי כך שבבית שלו התרגלו בני אדם לתלות פתקים: 'מי שמבקש צבעי יפנה לזה ולזה', 'מקרה למכירה בכתבת זו וזו'. אדם יתאר לעצמו דבר כזה, שהיה נכנס אלינו מישהו לבית להכניס פתק 'למכירה אופנים'. היה זורק אותו מכל המדרגות, מה זה פה? מקנה? - במקנה תולים פתקים... אבל כך היה אצלו בבית, היו תולים אצלו פתקים 'מי שצריך זה וזה יפנה לזה וזה', ולא אחד ולא שניים, איך זה? כי הבית כלו היה חסד, זהו 'אהבת חסד'.

זה מה שכתוב (אסתר פ"י, פ"ג) אצל מרדכי שהיה 'דורש טוב לעמו'. לא כתוב שהיה עושה טוב. אלא דורש טוב. היה דופק מדלת לדלת אצל כל אחד ואומר לו, תגיד לי ידי, שמא אני יכול לעזור לך במשהו, סוף סוף אני משנה למלך וטבעת המלך אצלי. אחשוורוש שקוע ביינו, קשה למצא אותו יבש, תמיד הוא רטב. אם אתה צריך עזרה אני מוכן ומזמן לסיע. זהו "דורש טוב", לא מחכה שיבואו אליו, הוא בעצמו הולך ומבקש לעזור. זה אחד שהחסד זורם בעורקיו, שכל כלו חסד לאחרים.

זהו אברהם אבינו "אולי מצאתי חן בעיניך", תעשה טובה לי, אם נא יש לי איזה חן, איזו זכות שאל תעבר מעל עבדך. מה זה מעל "עבדך"? אברהם אבינו עבד? עבד? ועוד לשלשה אלה? - אבל כן. כך אברהם אבינו מרגיש, וכך הוא נותן את ההרגשה הטובה, שהוא אברהם אבינו עליו אמרו (פראשית כג, ו) 'נשיא אלהים אתה בתוכנו', הוא הוא המלצר, והם האדונים. שהרי כך כתוב 'והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו'. הוא המלצר. זקן בן מאה וחולה הוא עומד לידם, 'אתם צריכים מלח'? - מיד הנה מלח. 'צריכים פלפל? הנה אני מביא'. וכי חסר לאברהם אבינו משרתים? מה יש? ישב הוא עם

שהיה בעל צדקות עצום וכל מי שהיה מבקש ממנו צדקה תמיד היה מקבל. אבל דרכו של העשיר הזה לתן את הצדקה, לא היתה כדרך בני אדם, שהעני פושט את ידו ובעל הבית נותן לתוך כף ידו, אלא את הכסף היה משאיר על כף ידו הפתוחה, והעני היה נוטל ממנה. ולמה היה נוהג כן? - כדי שיראה למי שעומד מרחוק ומסתכל, שהעני הוא זה שנותן לבעל הבית. כדי לחסד את הבושה מהעני.

וזה גם ענין גדול, כשהאדם עושה חסד עם חברו, יראה איך לעשות זאת בחכמה כדי שהמקבל חסד לא יתבייש ולא יצטער.

הגמרא במסכת ברכות (דף נח:) מספרת על אחד מגדולי חכמי התלמוד שהיה הולך כל ימיו עם ידיו בתוך כיסיו, כדי שאם יבוא עני בן טובים, יתן לו מיד צדקה ולא יתבייש.

יש אחד שפשט אצלו עני ואמר לו חכה רגע. איפה הארנק? מחפש ומחפש בפיס ההוא ובפיס השני, ובינתיים העני עומד ומתבייש. לכן היה הולך עם ידיו בתוך כיסיו, כדי שיתן לעני את הממון מיד ולא יתבייש. צריך לא להסתפק בעשיית המצוה סתם, לצאת ידי חובה, אלא יש להכניס שכל וחכמה ולב בדבר, לראות כיצד לעשות את המצוה משלמת, כאמור.

רבנו חיים מבריסק זצ"ל היה בדורו עמוד התורה עמוד העבודה ועמוד החסד, שלשת העמודים התקיימו בו. כל כלו היה איש חסד מבקש במלוא מובן המלה. המוסר השכל הגדול ביותר היה מהשלחן שלו. הוא היה מקפיד ששהשלחן בתוך ביתו יהיה שלחן עגל, ולא שלחן מרבע כדרך השלחנות. למה? כי שלחן עגל אין לו ראש, ואז כל המסבין בשלחן יושבים בשווה. בשלחן רגיל, מרבע, בעל הבית יושב בראש. אבל בשלחן עגל כלם בראש. אפלו על זה חשב רבי חיים מבריסק, איך לגרם שכל מי שבא לביתו ירגיש חשוב ושווה בין שווים.

הבורא יתברך ויעמיד להם כמה משרתים שישירתו אותם כהגון. לא. והוא עומד עליהם, הוא עומד שם בעצמו כדי לשירת אותם.

יקח נא מעט מים ורחצו רגליכם והשענו תחת העץ. אברהם אבינו אומר 'מעט מים', אל תפחדו שתתעכבו יותר מדי, אביא לכם קצת מים, ותרצו רגליכם. 'אקחה פת לחם וסעדו לבכם', תאכלו פרוסת לחם אחר כך תעברו. ויאמרו בן תעשה כפאשר דברת. וימהר אברהם האהלה, וימהר? למה לרוץ? לך מתון מתון, הרי הם כבר פה ובדאי שלא יברחו ויחפזו לסעודה. לא. הוא רץ. נכנס לאהל ואומר לשרה אמנו, מהרי שלש סאים קמח סלת. מהרי, מהר! מה יש? שלש סאים קמח סלת לוישי ועשי עגות, למי הוא אומר כן? - לשרה. בת כמה היתה? גם כן זקנה מאוד. למה היא צריכה לעשות? האם אין משרתים שיכולים לנפות, ללוש בעצמם? אבל כך היא דרכם של גומלי חסדים. הם ולא אחר, הם ולא שליח, הם בכבודם ובעצמם, אברהם עצמו ושרה אמנו, לא נותנים את המצוה לאף אחד אחר.

יש כאן איזו סתירה. בתחלה אמר אברהם אבינו שיקח ויביא להם פת לחם, פרוסה, לחם קטן, ואלו אחרי זה אומר שלש סאים, שלש סאין לפי החשבון יוצא כמות גדולה מאד של קמח, וסלת זהו החלק הטוב ביותר של הקמח. 'קמח סלת', הכוונה שמהסלת עושים את העוגות, והקמח לעמילן של טבחים לכסות את הקדרה לשאב את הזוהמא, כמו שאומר רש"י. ואל הבקר רץ אברהם, הכל עושה אברהם בריצה, בזריזות, לרב אהבת החסד הטבועה בו.

ויקח בן בקר רך וטוב. לא נתן להם בשך מאתמול או שלשום כמו שיש הרבה שאת השאריות שממילא הם לא נוגעים בהם אותם הם נותנים לאורח במקום לכלב, לא, את החלק המשבח ביותר, הבשר הטרי ביותר, שיהיה לאורחים. ואומר רש"י, 'רך וטוב שלשה פרים היו כדי להאכילן ג' לשונות בחרדל'. הרי אם היו שוחטים פר אחד ונותנים לכל אחד ירך, כמה עשרות ק"ג בשר, אדם רק היה מסתכל על זה וכבר היה שבע

מהראיה לבדה.. אבל אברהם אבינו שוחט שלשה פרים כדי שיוכל לתת להם דוקא את הלשון, כי זה החלק הטעים ביותר, זהו המעדן הגדול ביותר. ולמי הוא דואג כל כך, לשלשת הערבים האלו המאוסים שעובדים ע"ז שעל רגליהם. ומוסיף רש"י שנתן להם את הלשונות עם חרדל, לא סתם צלוי, אלא בחרדל. כשאדם רק חושב ומתאר לעצמו איך היה אברהם מטפל בהם, ומה הכין להם, כבר נעשה רעב...

ויתן אל הנער וימהר לעשות אתו. הכל נעשה במהירות ואברהם אומר לעשות מהר. פה יש עוד הדרכה, אל הנער - אומר רש"י - זה ישמעאל לחנכו במצות. כבר מילדות אדם צריך לחנך את בנו, דע שגם אתה מצוה בחסד, ולכן מהר אותו.

כל זה אכילה בשרית, אבל אולי יש מישהו צמחוני, או מישהו שרוצה לאכל משהו חלבי קדם, ויקח חמאה וחלב, גם אותם מביא. 'והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו', אברהם הוא המשרת והמלצר.

ויש עוד להרחיב הרבה בכל פרט ופרט כמה חסד מנח כאן, וכמה היתה כאן עבודה אישית של אברהם אבינו בכדי לשירת אותם, את שלשת האישים שהוא לא ידע שהם מלאכים, אלא ראה אותם כערביים מכערים עובדי ע"ז, ואברהם אבינו לא חס אל זקנתו, ולא חס על כבודו, ולא על הגלוי האלקי שזכה אז, את הכל הוא עושה בעצמו בעבורם במהירות ובנפש חפצה, וכל זה כפאשר הוא חולה ביום שלישי למלתו שכל תנועה וכל צעד עולה לו בכאבים ויסורים, ומשתדל בכל מכל כל, זהו 'חסד לאברהם'.

החסד מכפר לאדם על חטאיו

באבות דרבי נתן (פ"ד) אמרו רבותינו, "פעם אחת היה יוצא רבן יוחנן בן זכאי מירושלים והיה רבי יהושע הולך אחריו, וראה בית המקדש חרב, אמר רבי יהושע אוי לנו על זה שהוא חרב מקום שמכפרים בו עונותיהם של ישראל. רבי יהושע היה עוד בזמן שבית המקדש היה קיים, וראה את בית המקדש בתפארתו, ועתה כיון שראה

הזה, ומתעלמים מהידיעה הזו, לפי שידיעה זו משעבדת אותו ומחייבת אותו להיות יהודי נאמן לה' ולתורתו, וכיון שקשה לו לקיים את המצוות ולעשות רצונו של מקום הוא מסיח דעת ועוצם עיניו כמו בת היענה. אבל מכל מקום כל אחד יודע שיהיה דין ומשפט על כל נעלם.

וכל אחד יודע שהמשפט הוא משפט חמור, ואין רחמים בדין (ילקו"ש ואתחנן תתטו). ואמנם פה בארץ יש תקנה בתשובה, ואם שב בתשובה יכול לתקן הכל, ואפלו יהיה בדרגה הנמוכה והשפלה ביותר. אבל בעולם האמת, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, ומי שלא טרח בערב שבת - יאכל את עצמו... לא יעזר כלום. היום לעשותו ומחר לקבל שכרו (ע"ז ג). הפסדת. שם כבר אי אפשר לתקן.

אומר החפץ חיים, אם אדם היה יודע שעכשו דינו בשמים והוא צריך למסור דין וחשבון על כל המעשים שעשה במהלך שמונים שנות חייו, על כל הדבורים, ועל כל המחשבות. האדם כלו בפחד, מה יהיה אתי, איך זה אעמד במשפט. אבל אז מודיעים לו, המשפט בשמים אינו כמו המשפט בארץ. אנחנו מעמידים לך סגור, שהוא ילמד עליך זכות ויסגור עליך.

מתחיל האדם חוקר ודורש, מי הוא הסגור שלי? אולי יהיה עורך דין טוב, ויש לי תקנה. אומרים לו, הסגור שלך יהיה רש"י, או הרמב"ם. שומע כן, אומר, זה טוב, מי זוכה לסגוריא שכזו, מגדולי חכמי ישראל. אלו בטח ימצאו לי איזה זכות, אולי על דרך הפלפול, אולי דרך למוד זכות.

אחר כך מודיעים לו כי החליטו בשמים להחליף לו את הסגור. הוא כלו נבהל ונרעש, חושש שמא ואולי לפי ערך מעשיו, החליטו לתת לו עורך דין של זמננו... אומרים לו, אל תדאג, החליטו לתת לך לעורך דין את הלל הזקן. שומע את זה ונרגע. הלל הזקן, שאמר אם אני כאן הכל כאן (ספד נג), כבר מתחיל האדם לחיך. אם הלל הזקן העורך דין שלי, הוא ימצא לי זכויות שגם אני לא יודע אותם.

את בית המקדש חרב ושמים, שועלים הלכו בו, נאנח באנחה גדולה המשברת גוף ונפש אמר לו רבן יוחנן בן זכאי בני אל ירע לך יש לנו כפרה אחת שהיא כמותה ואיזה זה גמילות חסדים שנאמר כי חסד חפצתי ולא זבח". אדם שדבוק במדת החסד, זה מועיל לו לכפרה כמו שהיה בזמן שבית המקדש היה קיים ומקריבין בו לכפר עלינו (ועין ברכות ה', ב').

בחסד כלם חייבים, אין זו מצות עשה שהזמן גרמא שנשים פטורות הימנה, ואין זו מצוה שנוהגת רק ביום ולא בלילה. זו מצוה הנוהגת יום ולילה, עשרים וארבע שעות ביממה, ומצוים בה אנשים ונשים ואין פוטר.

הנומל חסד זוכה לחסות בצל של ה'

אמרו רבותינו במדרש רות (פ"ה, ד) אמר רבי אבון, שמענו שיש כנפים לארץ שנאמר (ישעיה כד, טז) מפנה הארץ זמרת שמענו, וכנפים לשמש שנאמר (מלאכי ג, כ) וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה מרפא בכנפיה, אז רואים שגם לשמש יש כנפים וכנפים לחיות הכונה לחיות הקדש, מלאכי השרת - שנאמר וקול כנפי החיות כנאמר בספר יחזקאל (פ"ג, פ"ג), כנפים לפרובים, אלו גם כן מלאכים, אבל בדרגה אחרת שנאמר (מ"א ח, ז) כי הפרובים פורשי כנפים, כנפים לשרפים אלו מלאכי הקדש ואלו מעלתם המעלה ביותר שנאמר (ישעיה ו, ב) שרפים עמדים ממעל לו יש כנפים. בא וראה כמה גדול כחן של צדיקים וכמה גדול כחן של גומלי חסדים, שאינם חוסים לא בצל שחר ולא בצל כנפי ארץ ולא בצל כנפי שמש ולא בצל כנפי חיות ולא בצל כנפי פרובים ולא בצל כנפי שרפים, אלא חוסים בצל מי שאמר והיה העולם שנאמר מה יקר חסדך אלהים ובני אדם בצל כנפיה יחסיון. עד כאן דברי המדרש.

וטעון באור, מה באו רבותינו לומר במדרש זה. ובאר רבנו החפץ חיים זצ"ל בספר אהבת חסד (ח"ב פ"ד, וע"ש), כי זאת ידוע לכל אדם, ופשוט וברור לכל אחד, שיש משפט על כל מעשה שאדם עושה, 'דע לפני מי אתה עתיד לתן דין וחשבון'. זו ידיעה פשוטה משכלת וברורה לכלם. אלא מאי, יש אנשים שמסיחים דעת מהדבר

מגדולי ישראל שהיה תמיד הכיס שלו מלא אסימונים או גפרורים, אולי משהו יבוא בחצי הלילה ויצטרך אסימון בשביל טלפון דחוף, או אולי יבוא אחד עם סיגרית ויאמר הצילוני, תנו לי גפרור. וזה המושג של "אהבת חסד", מרב אהבת החסד, היו חושבים ומתכננים, איך ואולי יוכלו לגמל חסד. [עין לגאון האדר"ת זצ"ל בספרו נפש דוד].

ספר הגאון רבי יעקב חיים סופר שליט"א שלפני כמה שנים יצא לילה אחד בחדש אלול, אחרי הסליחות, בסביבות אחת וחצי או שתיים בלילה, ורואה אחד שמסתובב ומחפש גפרור. היתה לו סיגרית ביד, והוא מסתובב ושואל 'גפרור', 'גפרור', הסתובב כמה רחובות, ומחפש ודורש את זה כמו אחד שמחפש איזה מטמון גדול. לך לישן ומחר תעשן מאה סיגריות, תעשה תשלומין. לא, זה בוער בו כאש בנערת, נראה שהולך להתעלף. ואם מיישהו היה מביא לו גפרור, כמה שהוא היה מרגיש טוב, הרי החיית את נפשו.

ומי מאתנו הולך עם גפרורים בכיס בשביל הדברים האלו? - מה פתאום, כל אחד לוקח את הגפרורים שלו בכיסו בשביל הסיגריות של עצמו. אבל מי שהוא באמת בדרגה של "אהבת חסד", הוא יכול.

חסד גם בדברים קטנים

בואו נתרגם הלכה למעשה, מהו חסד? מה זה חסד? - יש אומרים, שאם אתה הולך ברחובות של עיר, ואתה רואה אשה זקנה בת שבעים וחמש הולכת עם סלים שהביאה מן השוק, וכל פסיעה ופסיעה שהיא עושה הרי זה מעשה נסים שהיא לא מתמוטטת, ואתה בא ולוקח את הסלים הביתה, הרי זה חסד... אמת ויציב, ודאי שזה חסד, מצוה גדולה ויקרה. אבל חסד זה לא רק בדברים כאלו. חסד מתבטא גם בדברים קלים.

הפלא יועץ (ערך חסד) אומר, חסד מתבטא בכל עשיית רצון הוללת. לדגמא, אדם בא ודופק בדלת של חברו, יש כאלו לא אכפת להם, 'עד שלא אגמור לאכל, או עד שאגמור לנחם, לא אפתח את הדלת', ואחרי שהוא פותח את הדלת מסתכל עליו בכאלו עינים שההוא נבהל כבר,

עוד הוא חושב, ומודיעים לו, החליפו לך את העורך דין. בסוף לא יהיה זה הלל הזקן שילין עליך ישר. הוא מתחיל שוב לחשש ולפחד, ואומרים לו אל תדאג, החליטו שהעורך דין שלך יהיה משה רבנו. משה רבנו? - עכשו הוא כבר מתחיל להצטער. חבל שהחברים שלי שעודם למטה לא פה. שהיו באים לראות איך אני עומד במשפט ומשה רבנו מוציא אותי זכאי, חבל שלא נמצאים פה. משה רבנו, רעיא מהימנא שמסר נפש על כלל ישראל, שאמר מוטב שימותו מאה כמשה ולא תפל צפרן מישאל כמו שאמרו במדרש (דברים רבה, פ"ו, ס"י). משה רבנו? - אם הוא הסנגור שלי בטח ובטח שאצא זכאי, הלא אפלו למלאכי השרת כבר יכל כמו שאמרו בגמרא (שבת פח.).

לא חולפים כמה רגעים ואומרים לו, בסוף משה רבנו לא יוכל ליצג אותך, יהיה מיישהו אחר שילמד עליך זכות. מי עכשו? הקב"ה בכבודו ובעצמו, הוא יעמד וילמד עליך זכות.

ככה? - הוא יהיה הסנגור שלי, לא צריך יותר מאה, בטח ובטח שאצא זכאי, הרי הוא הדין והוא העד, ואם הוא זה שמלמד עלי זכות, ודאי שאצא זכאי בדין. ובאמת זה כך. אם הקב"ה מלמד על האדם זכות, מה מקום יש עוד למקטרג לעמד.

אמר החפץ חיים, זהו מה שאומר כאן המדרש. מי שגומל חסד ועושה צדקה, לא חוסה בצל כנפי שחר ולא בצל מלאכי השרת ולא שרפים ולא כרובים, ולא חיות הקדש, ולא בצל אף אחד. אצל מי הוא חוסה? אצל ה' יתברך. הוא עצמו ילמד עליו זכות במשפט. ולמי? למי שאוהב חסד. ולא למי שעושה חסד בעל כרחו שממתין מתי כבר ילך העני, ומתי כבר ננוח ומתי כבר נתפטר מהצורך לטרוח. לא, באהבה הוא עושה את זה ומחכה לדברים האלו. מחבל תחבולות פיצד לגמל חסד. הוא יזכה לחסות בצל כנפי השכינה.

ויש הרבה עבודות על גדולי ישראל, פיצד היו חושבים מחשבות ומחבלים תחבולות איך לגמל חסד. היה אחד

ולשוננו של הפלא יועץ (ערך חסד): 'חסד הוא עמוד העולם עד שנאמר (תהלים פט, ג) 'עולם חסד יבנה' והוא מהדברים שהאדם אוכל פרותיהם בעולם הזה והקרן קימת לו לעולם הבא'. וחסד הוא בין עם החיים ובין עם המתים.

עוד ספר הרב שליט"א הכרתי חכם אחד מחכמי ירושלים, שאמר לי שכשהוא רואה ברחוב מודעת אבל בר מינו, מיד בו במקום הוא אומר כמה פרקי תהלים לכבודו ולעלוי נשמתו זה החסד הכי גדול. חסד עם המת. חסד עם מת זה לא רק ללוות אותו לבית הקברות, אלא לדאג לו לעולם העליון שתהיה לו נחת רוח לנשמתו ולעשות לו עלוי נשמה. וזה עקר החסד עם המת. לדאג לנפשו ונשמתו.

עוד אמר לי אותו החכם, תמיד תתבונן ותראה שכשנאדם רץ להספיק את האוטובוס, והנהג כבר מתחיל קצת בנסיעה, והאדם עודנו רץ בכל כוחו כדי להספיק את הנסיעה, מה עושים כלם? - מה עושה כל הצבור? עומדים ומסתכלים. בוחנים מי יזכה בתחרות. ואם נסע אז מעודדים אותו, פעם הבאה תרוץ מהר יותר... גם כן עידוד. אבל אותו החכם אמר לי, כאשר אני רואה כזה מקרה, אני מיד עומד בתפלה 'רבון העולמים אנא תכניס בלבבו של הנהג שיהיה רחמן ויחכה לו וימתין לו'. כך מתנהל מי שאכפת לו מחברו.

ויש כאלו לא די שלא אומרים פרקי תהלים, אלא נוהגים שאם רואים מודעת אבל מיד רצים ובודקים מי שם נפטר. זה שכן שלי? חבר שלי? אולי זה שכן פלוני, והלואי שזה שכן אלמוני... יש כאלו שגם זה חושבים, וכשרואה מישהו אחר, נרגע, ברוך השם לא קשור אלי, וממשיך הלאה. אז מה יש שם, מי נפטר? תרגלתי היתה? (עין שבת קנ"א ב'). הרי זה גם אחיך. ואיפה האהבה? איפה ההרגשה של הערבות של כלל ישראל, של איש את אחיו יעזרו.

הירושלמי בנדרים (פ"ט, ה"ד) אומר, מהו שכתוב לא תקם ולא תטור, מפני מה צוהה כן התורה? - הא למה

הגעתי לגן החיות? אבל אם פותח מיד כדי לא להשאיר אותו עומד הרבה זמן, ומיד מכניס אותו בחייה, בבקשה בוא תכנס, זהו חסד, עשיית רצון האילת.

מגיע אחד ומבקש לפרט כסף. היום יש הרבה שטרות גדולים, שטרות קטנים אין, לפי שכלתה פרוטה מן הכיס... ומבקש לפרט. והאדם אומר אין לי. ובאמת יש לו בנק בכיס... אבל הוא אומר אין לי. למה? קשה לי. אין לי כח להתחיל להתעסק עם זה. מה אכפת לך? - תפרט, זה חסד.

אדם מבקש עט כדי לכתב משהו, אתה מגיש לו אותו בשמחה ובששון, במאור פנים, זהו חסד.

נכון שבפרשה שלנו אנחנו רואים אצל אברהם אבינו ע"ה עמוד החסד, חסד בדרגה גבוהה, לעמד בחרם היום, כמו שאמרנו, אמת זהו אברהם אבינו. אבל חסד מתבטא לא רק בדברים גדולים אלא גם בדברים הקטנים והיום יומיים. יש אחד שלא אוהב להשאיל כלים. למה? - כי רק הוא שואל, הוא לא מרשה לאחרים לשאל ממנו... וחבל, בכל השאלה של כלי או ספר לחברו הרי זה קים מצות חסד.

ללכת לכל מקום עם דברים קטנים בכיס שמא יהיה מי ויזדקק לזה והוא יוכל לגמל עמו חסד, ילך עם גפרורים בכיסו שמא יצטרך משהו גפרור לסיגריה וכד' ויהיה מצוי לו מיד לגמל עמו חסד, וכן כל פיוצא בזה. ולמה? - אוהב חסד לא ישבע חסד.

וצריך לעורר גם על השואלים שיחזירו את מה ששאלו מיד כשיכולים. אחד אמר שיש לו ספריה מלאה, אבל לא ספרים שלו, כל הספרים אצלו שאוילים מאחרים, והם מנחים אצלו שנה ושנתיים עשר שנים ועשרים שנה, אחרי זה גם יוריש את הספריה גם לבניו. זו לא 'השאלה' אלא גזל. קראת את הספר, למדת בו, תחזיר. ואם לא החזרת לא די שגזלת, אלא עוד שאתה נועל דלת בפני גומלי חסדים, אנשים יאמרו השאלתי כלי זה ולא חזר אלי, השאלתי ספר אלמוני ולא חזר אלי, כמה אני יכול.

הכל כשואדם דואג לנשמתו של חברו זה החסד הגדול והאמתי מכלם.

וכשהוא בודק בכל פעם את הנפה, ומחליף אותה כשצריך, זהו חסד אמתי, וכן כל כיוצא בזה, רק צריך לשים לב לדברים הללו.

חסד בדבור בלבו

עוד כותב הפלא יועץ: 'כללות החסד הוא שיעשה חסד בגופו בממונו ובדבריו'. החסיד רבנו יונה ז"ל באגרת התשובה אומר, שהרבה פעמים לאדם אין אמצעים לעשות חסד, אבל בדבור הוא כן יכול לעשות חסד בעצה טובה, בהכונה נכונה, או לקשר אותו לאדם אחר שיכול לעזר לו. והרבה פעמים דבור מועיל יותר מאשר חסד במעשה בגופו או בממונו. וזו לשונו הטהורה: "ברוח שפתיו ילבש צדקה כשריון ובאמרי פיו היו יהיה רב פעלים, ויגדיל ויאדיר מעשים טובים, גדולים מן האדיר אשר בנדיבים ומהמפארים ונותנים צדקה", עכל"ק.

רבי חיים מברסק זצ"ל, ראו אותו פעם יושב בבקר אחרי התפלה עם אחד מפשוטי העם לשיחה ארפה, ואפלו היה נראה שיש שחוק ושעשוע ביניהם. ותמהו הרואים על זאת, כי תמיד היה רבי חיים מברסק נתון באימה ויראה וכבד ראש, ועתה ראו אותו בשחוק ובשמחה. שאלו אותו מאי האי, על מה ולמה זכה האיש הזה ליחס כל כך מכבד? - אמר להם, מה אתם חושבים, שאלו אין צרות? לכל אחד יש צרות. אז היה צריך לשבת אתו, להטות און, לשמע את צרותיו, שיוכל להשיח את פאב לבו, וכך עשיתי ועודדתי אותו עד שישמח לבו.

בגמרא במסכת תענית (דף כב.) אמרו, כי רבי ברוקא חוזא היה שכיח אליהו הנביא אצלו, ופעם אחת בהיותו בשוק והיה עמו גם כן אליהו, שאל אותו רבי ברוקא אם יש בשוק מישחו שהוא בן העולם הבא, והשיב לו אליהו, לא אין. ושם הגמרא מאריכה, ומספר שם שהצביע לו אליהו על שני אחים שהלכו שם בשוק ואמר לו שהם בני העולם הבא. הלך רבי ברוקא לשאל ולחקר אותם כיצד זכו לזה, הרי לא כל כך קל להכנס לעולם הבא...

הדבר דומה לאחד שהיה בוצע בסכין כפר לחם, אבל בשעה שחתך, לא שם לב וחתך לעצמו גם את האצבע. אז מה עשה אותו "חכם"? התחיל להכות את היד השניה, זו שחתכה אותו. למה חתכת לי את האצבע?! מכה אותה. מי שיראה דבר כזה יאמר, היהודי הזה בלי ספקות טעון אשפוז... נו, לא מספיק שיד אחת פצועה וחבולה עוד מכה את השניה? אומר הירושלמי אחד בישראל שפגע בחברו, אם אומר הנפגע אני אחזיר לו לחברי בכפל כפלים, ברבית דריבית, הרי זה בדיוק כמו המושל. הרי כלל ישראל הם כגוף אחד, פאיש אחד. ולעצמך ולגופך אתה מרביץ ומכה.

החכמים מביאים משל נפלא מאד, על אחד שהיה אוכל ובשעת האכילה מרב הלהיטות, השנים לא לעסו רק את הלחם אלא גם את הלשון, וזה מאד כואב כידוע, ובפרט כשהוא באמצע האכילה, ומפריע לו באכילתו.... אז מה עשה? - לקח צבת והתחיל לעקר את השנים אחת אחרי השניה. למה? - נקמה! מה פתאום נשכת את הלשון. והרי אדם כזה הוא לא מן הישוב.

וגם אדם שפגע בד ואתה מחזיר לו נקמה, אתה עושה בדיוק אותו דבר. להפך אתה צריך לעשות, להאיר לו פנים שוחקות, להדריך אותו וללמד אותו.

ויש לעורר באמת, שאותם אלו שהם אנשי צבור, או שהם מתעסקים עם הצבור, כדגמת נהגים, יכולים לעשות הרבה מאד מצוות של חסד בכל יום. להמתין לכל אחד ואחד בסבלנות, לחיד לנוסעים ולהאיר להם פנים, ובדאי שלא לצעק ולגער. אחד שהוא אופה, אם עושה מלאכתו בנאמנות, גם זה חסד. ואין הפונה שיהיו משקלותיו מכונים וכל כיוצא בזה שזה ענין בפני עצמו ואסור חמור של גזל, אלא אפלו במלאכה עצמה, למשל בנפוי הקמח, לא יהיה מנפה את הקמח ברשת ונפה שגם פילים יכולים לעבר דרך הרשת הזו...

יעשה נפוי כמו שצריך כדי להציל את הצבור מאסור תולעים. וכי זה לא חסד? הפלא יועץ כותב שזה גדול מן

חֶסֶד - בְּבֵיתוֹ שֶׁל הָאָדָם

וצריך לזכור, שמצוות החסד בראש ובראשונה מתחילה בבית. יש אחד שהוא גומל חסדים לאין מספר. את כל המתים בעיר יקבר [וגם את החיים...] את כל החולים יבקר, אבל בבית? - פחד פחדים. וזה הקלקול הכי גדול שצריך לצונח על זה ככרוכיא. חסד מתחיל בבית, שם זה העקר, ורק אחרי זה יכול להתפשט ולהתרחב החוצה.

כתב אחד מהגדולים, 'הגאון רבי חיים ויטאל זצ"ל, תלמידו של רבנו האר"י אמר, מדותיו של האדם נמדדות אך ורק כפי יחסו עם אשתו. כלומר, אדם שעוסק בגמילות חסדים עם הרבה אנשים. מלווה ונותן מבקר חולים מנחם אבלים משמח חתן וכלה וכל אלו הם מצוות יקרות לאין שעור. בודאי ישחק ליום אחרון בבוא עת פקדתו כי זכויות רבות לו במעשי חסד, אומר, לעצמו, בודאי יקבלו אותי בשמים בשמחה ובששון, כל מלאכי השרת יבואו לקבל את פני, הרי כמה חסדים עשיתי. אבל ידע נאמנה כי בשמים בודקים איך התנהג עם אשתו אם גמל עמה חסד כל ימיו אשריו וטוב לו, אך אם הקניט אותה והזניחה, בביתו כעס והקפיד ללא רחם, ללא חסד ונשיאה בעל, זה מכריע את דינו ולא יזכרו לו מאומה מכל חסדיו שעשה עם אחרים.

אלו הם דברי רבי חיים ויטאל זצ"ל, שמלאכי השרת רעדו ממנו. אתה רוצה לעשות חסד? - זה דבר גדול. אבל דבר ראשון תתחיל לעשות חסד בבית. ויש מצוה לפרסם את הדבר, שאין אסור לעשות חסד בבית... יש אחד שחושב, ח"ו אם אשטף כלים אולי אעבר על כל תוסף ויהיה לי גיהנם... אחד יש לו חששות אחרים. וכל אלו דברים בטלים. אם אתה רוצה להתחזק במדת החסד, קדם כל תתחזק בזה בביתך פנימה.

והאדם צריך לראות כמה הוא חייב בטובת אשתו. הרי אם אשתו הלכה ללדת, או משום מה אינה נמצאת בבית רק עשרים וארבע שעות והוא נמצא לבדו, ונצרך לעשות לבדו את הבשולים והנקיונות וכבוס הבגדים וכדומה, כמה קשה לו הדבר. מיד הוא מתקשר לאמו

והם אמרו לו "אינשי בדוחי אנו, מבדחינן עציבי", אנחנו בני אדם שמחים ומשמחים. כשאנחנו שומעים שיש מישהו שיושב בצער, אנחנו באים אצלו ומשמחים אותו, אומרים לו מלה טובה ומנחמים אותו, עד שרואים שיש שמחה על פניו. בזכות זה הם זכו לעולם הבא.

לכן כותב הגאון רבי חיים פלאג'י זצ"ל (עין תוכחת חיים פרשת שמות דף קפ"א, ובספרו מי החסד ח"ב, דף קמ"ג ע"ג) שמי שיודע בדחנות כשרה, יכול הרבה להרויח בזה. לא חלילה שחוק וקלות ראש, הס מלהזכיר, אלא שמחה ראויה ושמחה של מצוה. וזהו מה שאומר הפלא יועץ בדבוריו. בדבור לבד, בלי טרחה בגוף או בממון, אפשר להרויח הרבה הרבה.

עוד כתב הפלא יועץ: 'וכל איש אשר בכוחו לעשות יעשה אין חלוק בין רב למועט מצוה דאורייתא קעבד כגון לפתח הדלת לדופק על הדלת, וכגון להחליף מעות בפרוטות, וכגון להושיט דבר לחברו וכדומה, כמה דברים יש שהם קלים לעשות חסד עד שפמעט זה נהנה וזה אינו חסר, ובני אדם מזלזלים בהם ולא ידעו מה הוא חסד ומה רב טובו'.

והתמה על בני אדם שנותנים כמה מעות על מצות פתיחת ההיכל או על הולכת ספר תורה או להיות סנדק וכדומה, שאינם לא מדאורייתא ולא מדברי סופרים רק חבוב מצוה ומנהגן של ישראל, ועל מצוות דאורייתא שיוכלו לעשות בנקל ובלא כסף ובלא מחיר, כגון מצות גמילות חסדים ומצות כבוד אב ואם [ומצות מפני שיבה תקום והדרת פני זקן וכדומה] כהנה וכהנה עוברים עליהן בשאט נפש מבלי שים לב כי מצוות הנה לקימן, ה' הטוב יכפר בעד. ובאמת כמה חבל, אדם יש לו כסף והוא מנח לו בבנק, הרי עם הכסף יכל לעשות דברים גדולים אחרים, למשל לעשות גמ"ח, שהיום בדורנו זה דבר גדול. ואפילו אם אינו יכול להקים גמ"ח בעצמו, אבל כפי שאמר החפץ חיים, יכול להפקיד את כספו אצל גמ"ח והרי הוא נוטל חלק במצוה, ובכל הלוואה יש לו חלק ושכר. אלו מניית שיעולם לא יתמוטטו, והרי הוא קונה עולמו בשני עולמות.

מכיון שפך יקשה מאד מדוע לאחר שנאמר לאברהם אבינו מן השמים 'אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה' (בראשית כב, יב), מיד 'וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו' (שם פסוק יג), מדוע לא חשש אברהם שהאיל הסבך בקרניו הוא רק מעשה תעתועים של השטן למנועו מלעקד את בנו, הרי עד כעת עשה השטן ככל שביקלתו להפריעו ממעשה העקדה, ושמא אף כעת השטן מבלבלו במראה האיל?

עפ"י פשט נראה לומר שבין שהיה זה לאחר שנתגלה אליו מלאך ה' מן השמים ואמר לו שלא ישלח יד בבנו ואמר לו 'עתה ידעתי כי ירא אלקים אתה', יותר לא חשש יותר אברהם ממעשי השטן כיון שהיה בטוח שמשמים יעזרוהו לאחר שנתקדש ונאמר לו שהוא ירא אלקים, ולכן היה בטוח שהאיל מקורו מצד הקדשה ועל כן לקחו והקריבו לעולה.

אך בשם המהר"ם שפירא מלובלין זצ"ל מובא שאמר על כך דברים נוקבים, שמכיון שהאיל לא בא לידי אברהם בנקל רק בקשי כיון שהיה סבך בקרניו, מכך הסיק אברהם שאיל זה מקורו בקדשה, היות וכלל הוא בידינו שדברים טובים וקדושים באים בקשי, ואלו היה האיל מעשה תחבולת השטן היה בא הישר לידו בקלות ובנוחות.

בענין זה מספר שכשנבחר המהר"ם שפירא זצ"ל לאב"ד בלובלין שאל וחקר אם היו בין תושבי המקום כאלה שהתנגדו לו, וכששמע כי היו כאלה, שמח ואף הזמין אליו לקרבם, ואמר כי עכשו הנהו מרצה ונכנס לתפקידו הנעלה ברצון ואמץ, כי כל עוד חשב שפעלת בחירת הרב המקומי נעשתה בלי התנגדות כל שהיא היה לבו נוקפו מחשש שמא יש בזה משום מעשה ס"מ להכשילו ח"ו, ואלו עכשו הוא בטוח שמאית ה' היתה זאת לטובתו ולטובת העיר, כי ההתנגדות מסמלת קדשה, וכראיה לדבריו הביא פרוש זה על אברהם אבינו במעשה העקדה.

בואי תושיעי אותי, הושיעה נא... אז בכל השנה בלה שהאשה עושה כל אלה, אל תהיה כפוי טובה. מה יש אם תשתדל יותר לעזור? תכניס חיוך, קצת שמחה לבית. זה עצמו חסד. להיות "בדוחי אינשי אנן", להכניס אורה של שמחה בבית.

אחד אומר, אני אעשה דבר כזה? - טוב מותי מחיי. אבל האמת היא להפך, מי שלא עוזר בבית ולא משתדל, אז טוב מותו מחיי ח"ו. המציאות היא שדוקא אלו שעוזרים בביתם, עושים שם חסד ומשמחים, החיים שלהם מאושרים, והבית כלו שמח וטוב. ואחרי שהאדם מתחזק בחסד בתוך ביתו, אז יכול להמשיך ולעשות חסדים עם שאר הסובבים אותו ועם עוד אנשים, ובזה מתקים בו האמור 'עולם חסד יבנה'. וה' יזכנו.

דברים טובים וקדושים באים בקשי

וראיתי במלתא חדתא (וירא) שכתב על הנאמר בפירשתנו 'וישא אברהם את עיניו וירא והנה איל אחר נאחו בסבך בקרניו וילך אברהם ויקח את האיל ויעלהו לעלה תחת בנו' (כב, יג).

ידועים דברי המדרש (ילקוט"ש בראשית, צט) המתארים את דרכו של אברהם אבינו ע"ה לעקד את יצחק בנו ע"ג המזבח, המדרש מתאר כיצד השטן הצר את צעדיו והערים בדרך מכושולות ופחדים כדי למנועו מן העקדה, בתחלה נדמה לו השטן כזקן המנסה לשכנעו שמשנתטה הוא במעשיו לעקד את בנו, ובהמשך נעשה לפניו כנהר שוטף עד שבאו המים עד לצוארו של אברהם שזעק 'הושיעני אלקים כי באו מים עד נפשי' (תהלים סט, ב) עד שגער הקב"ה בשטן שילך לו.

[ע"פ מדרש זה הביא בדרכי משה (או"ח סי' תקפ"ג) בשם מהרי"ל טעם למנהג תשליך בראש השנה שהולכין אל הנהר ואומרים פסוקי ודוי ותשובה, והוא כדי להזכיר זכות העקדה שהלך אברהם אבינו לעקד את בנו ובאו המים עד צוארו על ידי השטן].

כל גדולי עולם זכו לגדלתם בזכות מסירות נפשם

דרך זו של תשוקה למסירות נפש על קדוש השם מצינו אצל הרבה מגדולי הדורות, וכן אברהם אבינו ע"ה היתה כל תשוקתו לזכות שיתקדש בו שם ה', ובשעה שנתפס בידי נמרוד הרשע שמח למסר נפשו על יחוד האמונה בו יתברך, והשתוקק להיות נשרף גופו בכבשן האש ובכך תתעלה נשמתו למדרגה שאין למעלה ממנה, ובשעה שנצל מן הכבשן היה דואג ומצטער מדוע לא זכה להשלים כונתו, והיה חרד שמא נטל שכר זכויותיו בעולם הזה, אכן לא למען עצמו היתה הצלתו אלא למען יזכה לעמד בנסיונות נוספים, ובכך יזכה להקים זרע נאמן אמה שלמה מקדשי שם ה' בגלוי ובסתור.

והמשיר בזה יצחק אבינו ע"ה שמסר נפשו בעקדה, וכן יעקב אבינו ע"ה שמסר נפשו בכל ימי חייו לעשות רצון קונו וצורו, וכן יוסף הצדיק ע"ה מסר נפשו לברח כמו אש מפני עברה על רצון בוראו, וכך גם כל קדושי עליון צדיקי הדורות לא זכו לגדלה אלא ע"י שעמדו בנסיונות גדולים מאוד. כי אכן זו הדרך להתקרב התקרבות אמיתית לבורא עולם.

מסירות נפש ורצון עדות לאהבת אמת

מסירות נפש היא העדות הברורה המעידה על אהבתם לבוראם בכל לב ונפש, רשפי אש שלהבת אהבתם, אשר מים וחשבונות רבים לא יוכלו לכבותה. צא וראה מה הכתוב מעיד עליו (ישעיה מא, ח) 'זרע אברהם אוהבי' - הקב"ה מתפעל מאברהם אבינו ומשתבח ומתפאר בכך, שאברהם אוהב את בוראו, כביכול יש כאן שבח לקב"ה בכך שאברהם אוהב אותו. וכלשון קדשו של רבנו האור החיים הקדוש ע"ה בפרשת תולדות (בראשית כה, יט): 'ולזה נקרא אברהם אוהבו יתברך, פרוש, הוא קדם להיות אוהב לקונו, קדם שיאיר ה' אליו אהבתו בו הוא רדף אחריו בהתעצמות נפלא, ואת האהבה הזאת הכנים אברהם אבינו ע"ה בזרעו אחריו בהבטחה עולמית.

מאהבתו את בוראו חי את כל חייו במסירת נפשו. שנצטוו ללכת לעקדת בנו, תקף ומיד השכים למחרת

וכתב האדמו"ר רבי דוד חי אביחצירא שליט"א בשם אביו רבי מאיר זיע"א כתב כי אברהם אבינו ע"ה בקש להקריב את יצחק אבינו ע"ה לקרבן, ואמרו חז"ל (ירושלמי תענית פ"ב, ה"א, במדב"ר יז, ב) שאפרו של יצחק אבינו ע"ה צבור לפני ה' יתברך, בעוד שלא נקרב, והאיל הוא שקרב תחתיו.

אם כן ננסה לאמוד מה היה שכרו של עם ישראל אם היה קרב יצחק בעצמו. הרי כל מה שאנו זוכים אף בדורנו ובכל חיינו הוא בזכות עקדתו של יצחק אבינו, וזאת בזכות העקדה עצמה ללא שבאמת הקרב לקרבן, ועם כל זה יש לבני ישראל זכויות בלא סוף וגבול, אם היה קרב בעצמו לפני ה' יתברך - ריח ניחוח אשה לה', הרי גדולים ועצומים היו זכויותינו פי עשרת מונים, מדוע אפוא לא היה כך. ואם תאמר מהיכן היה יוצא עם ישראל - עם ישראל היה יוצא מבן אחר שהיה נולד לו לאברהם אבינו ע"ה.

אולם הבאור בזה - אמר דבר נפלא על פי דברי המקבלים, כי רצה הקב"ה שזרע אברהם עבדו זרע יעקב בחירו יהיו בניו של יצחק אבינו שפשט את צוארו בעקדה ומסר את נפשו על גבי המזבח, וכיון שאלו היה קרב לא היה יוצא ממנו זרעו, נמצא כי כלולים בו כל זרעו העתיד ליצאת ממנו לדורי דורות, ואף אנחנו כלנו מסרנו נפשנו בהיותנו כלולים בו, משכך בניו דבוקים ברשם הקדשה ממסירות הנפש הלזו עד שנהיה אצלם כטבע הטבוע בנפשם עד סוף כל הדורות.

אלו היה נקרב יצחק ע"ה, ובני ישראל היו באים מבן אחר של אברהם, או אז לא היה זה מטבע בנפשם ובטבע תולדתם. כפי שידועים המה דברי הרה"ק בעל התניא ע"ה (לקוטי אמרים פ"ח), מנין בא כוחם של כל אחד מישראל למסר נפשו לפני ה' יתברך, לפי שכח זה טבוע בבני ישראל בכח אבותינו הקדושים, וכח זה הטבע בבניו ובני בניו עד סוף כל הדורות. שמכח מסירות נפשו של יצחק אבינו ע"ה נמשך כח הקדשה לדורות עולם ומעשה אבות סימן לבנים שנמשך כח מסירות נפש בעזרת ה' יתברך לדור דורים עד סוף כל הדורות.

כל ימי חייהם להמציא אמה שתדע השם ותעבדהו, 'פי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו'.

כונת האכילה

מאכילת המלאכים אצל אברהם אבינו נתן ללמד את חשיבות כונת האכילה. התורה"ק מספרת כיצד שלשת המלאכים הגיעו לביתו של אברהם בדמות ערביים והתישבו לאכל תחת העץ, ועל אברהם נאמר 'והוא עמד עליהם תחת העץ ויאכלו' (יח, ח).

ויש להבין מדוע עמד אברהם עליהם, ובאור הענין שלפי שאצל המלאכים אין שיך כלל אכילה ושתיה וכל אכילתם היתה רק כדי לא לשנות ממנהג המקום (כבא מציעא), וכיון שכוון אין למלאכים כל השגה בענין תקון המאכל ועלייתו, לכן היה צריך אברהם לעמוד עליהם ולכונן את הכוונות הראויות לתקון המאכל מה שלא ידעו המלאכים.

ויהי רצון שנוזפה להתחזק בחסד לזולת ובתפלה ליישועת ישראל, וללמד מהאבות להיות מוכנים לעבד לבוראנו במסירות נפש בקדושה ובטהרה, ונוזפה לגאולה השלמה במהרה בימינו אמן.

בבקר והלך ולא המתין ולו רגע כנאמר (שם כב, ג) 'וישכם אברהם בבקר', ואף שלא נאמר לו מועד מדיק, ואף שלא ידע להיכן ללכת, אך באהבתו את בוראו לא הסתכל ואף לא חשב להבין יותר ממה שנאמר לו, רק הלך בתמימות 'אל המקום אשר אמר לו האלקים' (שם). וכשהגיע להר המוריה עקד את יצחק בנו על גבי המזבח, ויחד עם כל אהבתו לבנו הנולד לאחר המתנה כה ארכה, הגביר בלבו את אהבתו לבוראו 'ויקח את המאכלת לשחט את בנו'.

אברהם השריש אהבתו לבוראו לכל זרעו

מעשה אבות סימן לבנים (ראה תנחומא לד, ט), ולכן נמצא פח פלאי זה בכל יהודי, שאף הוא יוכל להתעלות על טבעו ומשיכותיו ויתן כל חיותו באהבת אמת לבוראו. פי עבודתם של האבות לא היתה עבור עצמם כלל רק היתה בשביל זרעם אחריהם, וכנאמר באברהם אבינו ע"ה (בראשית יח, יט) 'פי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמרו דרך ה', ופרש רש"י 'פי ידעתיו' לשון חבה, שאת האהבה שהיתה בלבו יצוה את בניו. וכמבאר מעלת האבות בדברי הרמב"ם ע"ה (מו"נ ח"ג, פנ"א): שתכלית כוננתם היתה בכל המעשים ההם להתקרב אל ה' יתברך קרבה גדול, כי תכלית כוננתם

כָּלִים הַנִּתְּנִים תַּחַת הַנֶּר ו

אֲבִי נֹר (ס' רנא), וּבְשׁוֹ"ת חֲלֻקַּת יוֹאָב (ס' ז' בד"ה הן), וּבְפִנִי יְהוֹשֻׁעַ (שְׁבַת מו.), וּבְסִפְר יִפְה לֵלֵב ח"א (ס' ב' סק"י). וְע"ע בְּשׁוֹ"ת מְנַחֵת בְּרוּךְ (ס' ט'), וּבְשׁוֹ"ת עֲנָג יוֹם טוֹב (ס' כ'). וּבְשׁוֹ"ת רַב פְּעָלִים ח"א (סוף ס' יב).

וְכַעַת רְאִיתִי בְּכַף הַחַיִּים (ס' רסה אות טז) שֶׁהֵבִיא מִסְפֵּר הַפְּרָדִים (דף פ' עמוד שלישי) שֶׁכָּתַב, דָּוָה לֹא נִכְנָס בְּסוּג שׁוּגָג לְהַתְחַיֵּב בְּזִמְנֵי הַבֵּית קֶרֶבֶן חֲטָאֵת, דְּלִהֲתַחֵיב בְּקֶרֶבֶן בְּעִינָן אוֹ דְּלֹא יָדַע שֶׁשְׁבַּת הַיּוֹם, אוֹ שֶׁסְּבוּר שְׁמִלְאָכָה זֶה מִתְּרַת. אֲבָל כָּאֵן שִׁינְדַע שֶׁהַיּוֹם שְׁבַת, וְאִסּוּר לְכַבּוֹת, אֲלֹא דִּדְרָךְ הַעֲבָרָה בְּבָלִי דַעַת נִעְנַע הַנֶּר, אִין זֶה שׁוּגָג אֲלֹא אָנוּס, וְלֹא חֲיָבְתוּ תוֹרָה, כְּמִבְאָר בְּב"ק (כו:). וּמִסִּיק שֵׁם, דְּאִין לְחִיבּוֹ אִפִּי תַעֲנִית לְפִנֵּי דִינָא. וּמ"מ רְאוּי הוּא שִׁיתַעֲנֶה וְיִתְפַּלֵּל שְׁלֹא יִחְטֹא עוֹד אִפִּי בְּאִנְס. וּלפ"ז ה"ה אִם כְּבָה הַנֶּר בְּפִתִּיחַת הַדֶּלֶת, בְּרוּחַ הָאֵוִיר הַמִּתְהַוֶּה ע"י הַפִּתִּיחָה, דְּפִטּוּר לְגִמְרִי, וְאִם רָצָה לְהַחֲמִיר בְּתַעֲנִית אוֹ צִדְקָה, תַע"ב. [פִּתְחָ הַדִּבְרִי]. ע"כ. וּבְכַף הַחַיִּים (ס' רמ"ח אות כ"ד) הֵבִיא מִהֲאֵר"י ז"ל דְּאָף מִי שֶׁעוֹשֶׂה מֵאִנְס וְאָנוּס רַחֲמָנָא פְּטָרִיה, מ"מ יֵשׁ לוֹ אִיזָה עֲנֵשׁ, וְצִרְיָה כְּפָרָה, וְהַחֲי יִתֵּן אֶל לְבוֹ.

וְעִין בְּרַב פְּעָלִים ח"ד (ס' י') אוֹדוֹת מְנוּרָה דּוֹלְקַת בְּשִׁמּוֹן שְׁהִיְתָה מְנַחֵת עַל הַפֶּסֶא, וּבֹא אָדָם וְהִנִּיחַ רִגְלָיו עַל הַפֶּסֶא בְּלֹא כּוֹנֵה, וְנִתְּנָעֵנַע, וְגַם הַמְנוּרָה נִתְּנָעֵנַע מִחֲמַת כּוֹן, דְּאָף דְּמִנְהִגְנוּ לְהוֹרוֹת לְמִי שֶׁנִּעְנַע בְּלִי כּוֹנֵה בְּעִשְׂשִׁית שִׁיתַעֲנֶה יוֹם אֶחָד, מ"מ נִדּוֹן הַשְּׁאֵלָה הַנּוֹ שְׁאֵנִי, שֶׁהוּא לֹא נִעְנַע הַמְנוּרָה עֲצֻמָּה, אֲלֹא שֵׁם רִגְלָיו עַל הַפֶּסֶא וְנִתְּנָעֵנַע הַפֶּסֶא, וּמִחֲמַת נִעְנָע הַפֶּסֶא נִתְּנָעֵנַע הַמְנוּרָה, וְנִתְּנָעֵנַע הַשִּׁמּוֹן, וְהוּ"ל כֹּחַ כּוֹחוֹ כְּלֹאֲחֵר יָד וּבִלְתִּי מִתְּכַוֵּן, וְלִכְךָ יֵשׁ לְפִטּוּר לְגִמְרִי. וְעַל צִד הַיּוֹתֵר טוֹב יִלְמַד פְּרִשְׁתַּת חֲטָאֵת, וְיֵאמַר אַחֲרֶיהָ יְהִי רָצוֹן הַכְּתוּב בְּמַעֲמָדוֹת. ע"כ.

א. כָּל דְּבַר שְׁמִתָּר עַל יְדֵי יִשְׂרָאֵל בְּשִׁנּוּי בְּחוֹלָה שְׁאִין בּוֹ סִכְנָה, אִפִּילוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹתוֹ עַל יְדֵי גוֹי, רִשְׁאֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹתוֹ בְּשִׁנּוּי (יִלְקוּט יוֹסֵף א ב עמוד תיב).

וּבַהֲעֵרָה (שֵׁם) כָּתַב כֵּן כָּתַב בְּחַיִּי אָדָם (כָּלֵל סט ס' יג), וְהוּבָא בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס' שְׁכַח ס"ק נא).

הַמְתַּעֲסֵק וְעִשָּׂה מַעֲשֵׂה עֲבֵרָה בְּשִׁבְתָּ אִם צִרְיָה תִּשׁוּבָה

ב. מִי שֶׁנִּעְנַע בְּרֹאשׁוֹ אוֹ בְּאַחַד מֵאַבְרָיו בְּעִשְׂשִׁית דּוֹלְקַת בְּשִׁבְתָּ בְּלֹא כּוֹנֵה, וְנִשְׁפָּךְ מַעַט מִהַשִּׁמּוֹן וְהַנֶּר לֹא כְּבָה, אִינוּ בְּכָלֵל מַעֲשֵׂה אִסּוּר, וְאִין זֶה שׁוּגָג אֲלֹא אָנוּס (שֵׁם).

וּבַהֲעֵרָה (שֵׁם) כָּתַב עִין בִּילְקוּט יוֹסֵף שְׁבַת ג' (עמ' נב) שֶׁהֵבִאנוּ מִחֲלֻקַּת הַפּוֹסְקִים אִם עֲבֵרָה עַל יְדֵי שְׁהִיָּה מִתַּעֲסֵק, אִי חֲשִׁיב כְּמַעֲשֵׂה עֲבֵרָה אוֹ לֹא. ע"ש. וְדַעַת הַרַב פְּנִים מֵאִירוֹת ב"ב (ס' מא) וּח"ג (ס' יט) דֹּא"צ כְּפָרָה עַל מַעֲשֵׂה עֲבֵרָה בְּאִנְס דְּמִתַּעֲסֵק, וְשֵׁם דֵּן אוֹדוֹת אֶחָד שֶׁאֲכַל עוֹף וְאֶחָד כֹּ"כ מִצָּאוּ בּוֹ א' מִי"ח טְרָפוֹת, דֹּא"צ כְּפָרָה עַל מָה שֶׁאֲכַל, דְּהוּי אָנֹס. וְהֵבִיא רְאִיָּה מִמִּשְׁנָה בְּפִסְחִים (עא). וּמִתּוֹס' בִּיצָה (כה. ד"ה אוֹרְחָה). וְהֵבִיא וְהוּא בְּפִתְחֵי תִּשׁוּבָה (יו"ד ס' כט סק"א), וּבִזְבֻּחֵי צִדֵּק (אות ג').

גַּם מִהֲרַח"פ בְּלֵב חַיִּים ח"ב (ס' ס"א) כָּתַב, שְׁאִם בְּלִי מִתְּכַוֵּן נִגַע בְּעִשְׂשִׁית שְׁהִיְתָה דּוֹלְקַת וְנִכְבִּית, כִּיּוֹן דְּלֹא נִתְּכַוֵּן וְלֹא נִתַּעֲסֵק בְּכַבּוּי, אֲלֹא רַק מִדִּי עֲבָרוּ תַּחַת הַעֲשִׂשִׁית בְּלִתִּי רְאוּת וּבְלִתִּי מִתַּעֲסֵק וּבְלִתִּי מִתְּכַוֵּן נִכְבִּית, הִרִי זֶה פְּטוּר לְגִמְרִי. גַּם בְּשׁוֹ"ת אֶרֶץ צְבִי (ס' עו) כָּתַב, דְּמִתַּעֲסֵק פְּטוּר וּמִתָּר לְגִמְרִי. וּכ"כ בְּשׁוֹ"ת לֵב אֲבִרָה ח"א (ס' מב).

וְאִמְנָם בְּשׁוֹ"ת רַבִּי עֲקִיבָא אֲגַר ח"א (ס' ח) כָּתַב, דְּחֲשִׁיב כְּמַעֲשֵׂה עֲבֵרָה רַק שֶׁפְּטוּר מִקְרָבֶן. וּכ"כ בְּשׁוֹ"ת

אולם דעת הרבה אחרונים שאין להורות לבצלי תשובה להתענות וכו', וכמו שכתב החי' אדם [מובא בבאור הלכה סי' תקעא] וז"ל: דאפי' על עברות ידועות המבאר ברוקח שצריך להתענות לכפרה כמה ימים, אם הוא תלמיד חכם ותורתו אמונתו, לא יסגף את עצמו כ"כ רק שישב לפני ה' בלב שלם, ויבכה מקירות הלב, וילמד יותר מאשר היה רגיל, כי התורה היא מקוה טהרה ונמשלה לאש, וכל אשר יבא באש, באש יובא וטהר. וימעט מכל התענוגים ויאכל רק כדי קיום גופו שלא יחלש, כדי שיהיה לו כח לעבודת ה' ולא ילך לשום סעודה, וישמר שבת בכל פרטיה ודקדוקיה, ואם אפשר יתענה עכ"פ בכל שבוע יום אחד, או עכ"פ כל יום ב' ה' ב' עד חצות, והעקר הבכיה והודוי וגדרים שלא יעשה זאת לעולם, וה' יראה ללבב. ע"כ.

גם בשו"ת זרע אמת (חאו"ח סי' פט) כתב, שאפי' החוטא בעברות חמורות אין לו לשב בתענית אם גורם לו בטול תורה, ודלא כהרב ראשית חכמה שכתב שהחוטא בעצירות וכיו"ב צריך לקבל עליו יסורין ותעניות, אף שיש בהם בטול תורה. וכתב על זה הירע אמת, שהרב גידש את הסאה להחמיר כדרכו בכל מקום, ומי יאמין לשמועתו נגד כל שאר הגדולים הנ"ל, ואחר הסליחה, לגדל חסידותו, לא שביק מר חי' לכל בריה. וגם דבריו תמוהים וכו', וכיון שאף בחוטא בחמורות האר"י מקל, הרוצה לסמוך עליו יש לו אילן גדול לסמוך עליו. ע"ש. והובאו דבריו בשו"ת יביע אמר ח"א (חיו"ד סי' יד אות יד) וכתב, ומי יתן והיה ללב כל חכמי דורנו שלא להטריח על בצלי תשובה יותר מדאי בסגופים ובתעניות, אשר לרגלי החלשה האימה כשל כח הסבל, ולא יוכלו מלט מחולאים וסכנות ח"ו, ודלמא ממנעי ולא עבדי תשובה. וע' ב"ק (צד:). והלא עקר התשובה עזיבת החטא, והתורה אגוני מגא ואצולי מצלא, ואין לה מדה טובה הימנה, והיא מכפרת אפי' על עברות חמורות. וכמ"ש במנחות (ק:). כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא אשם. וראה עוד בראש השנה (יח:). ובילקוט ירמיה (סי' שכא), ובילקוט הושע (סי' תקכב), ובאבות דרבי נתן (פרק ד'). וע"ע בערכין (טו:) שהתורה מכפרת על עון

ועוד שם ברב פעלים, בספסל שיש עליו מנוחה של שמן דולקת, והיה אדם אחד מחתך את הרמון בסכין על הספסל ההוא, מה תקונו, והשיב, דאם הספסל הוא כבד הרבה ולא נתענעה המנוחה, אין כאן אסורא, אבל אם הוא קל שודאי התענע, הרי זה פסיק רישיה והוא מזיד, ויתענה ב' ימים, ובתש כח יתענה יום א'.

והנה מה שכתב ברב פעלים דהוי כח כחו, העירו בזה, דהא באותה שעה שמניח רגליו על הכסא, באותו רגע מתענעת המנוחה, ולא הוי אלא כח אחד. עין מכות ח. ועין בשו"ת ציץ אליעזר ח"ב (סי' י"ח אות ג').

וגם מאי דמשמע מדבריו שם, דאף במתעסק ואנס מנהגו להורות להתענות יום א', הנה זה דלא כמ"ש בספר הפרדס שהביא פתח הדביר הנ"ל. ולא כדברי הלב חיים שהביא ברב פעלים שם. וכמה אחרונים כתבו דאף במעשה עברה ממש, אין מורים כיום להתענות, וכ"ש במתעסק.

שלא להתענות לכפרת עוונות, אלא להרבות בלמוד התורה

והו' אמת שרבינו הגרי"ח בספר לשון חכמים ח"א, סדר סדר תקון פדיון תענית למי שצריך להתענות הרבה ימים לתקון עוונותיו, ואין לאל ידו מחמת חלשתו, שיתענה יום אחד והשאר יפדה אותם בכסף כל אחד כפי יכולתו, ומבאר שם סדר הלמוד מה שעליו ללמד בכל יום מהפדיון.

ואמנם בספר בניהו בן יהודע [תקוני הנפש שסדרו המקבלים בשנת תרע"א] מובא שמצאו חמדה גנוזה בספר כתיבת יד, שייכול לפדות כל תענית בפרוטה למי שהוא בדלי דלות, ושם הובא ט"ו תקונים שכתב האר"י ז"ל בשער היחודים. ושם סדרו נסח התפלה והבקשה על כל תקון ותקון. וכן הפדיון של התעניות, כל תענית בפרוטה. ע"ש.

וראה עוד בכיו"ב בספר מנחת יהודה להר"י פתניא (דף כב והלאה) שגם הוא סדר סדר לתקון עוונות. ע"ש.

ובאגרת הגר"א (עלים לתרופה) כתב, עד יום מותו צריך האדם להתיסר, ולא בתעניות וסגופים, רק ברסן פיו ותאנותו, וזהו התשובה, וזה כל פרי העולם הבא, וזהו יותר טוב מכל התעניות והסגופים שבעולם, וכל רגע ורגע שאדם חוסם פיו זוכה בשבילו לאור הגנוז שאין מלאך ובריה יכולים לשער. ע"כ. והוסיף על זה בהגה בספר שמירת הלשון (שער ב' פרק ב'), שכן כתב גם בספר ראש הגבעה, שטוב יותר לעשות תענית דבור, מאשר להתענות מן האכילה והשתיה. ע"ש.

ובאבן שלמה (פ"ד אות כ') כתב: לענין התשובה צריך שני דברים, תקון על העבר, ועל להבא, על לשעבר יותר טוב מכל הסגופים לעסק בתורה ובגמ"ח, ובזה יכפר עונו, ועל להבא העצה שישים יראת ה' על פניו. ע"ש.

וע"ע בשו"ת נודע ביהודה (חאו"ח ס"ס לה), שבעל תשובה שהוא בן תורה, מלבד למודו בש"ס ובפוסקים, יעסק בספרי מוסר, כגון חובת הלבבות, ושערי תשובה לרבנו יונה, ושל"ה, וידבק בשירות ותשבחות שאמר דוד המלך בספר תהלים. ובכל חצות לילה ימרר בבכי על חרבן ביהמ"ק ועל גלות ישראל וכו'. ע"ש.

ובשו"ת ארץ צבי פרומו (סי' סב), כתב, שעקר התשובה היא מרידות הלב והכנעה שיהיה לבו נשבר בקרבו על שחלל שבת, ויסיע לחברת משמרת השבת, ושכן כתב רבנו יונה בספר שערי תשובה, לגבי מי שחלל את השם, שיעשה קדוש ה', ובזה לא יצטרך לכפרה של יסורין ומיתה וכו'. ע"ש.

גם הגאון מבויסק בשו"ת זכרון יעקב (סי' ד') שכתב, ואני מעודי דרפי להקל מאד בעניני צומות ותעניות לבעלי תשובה, כי באמת לא התעניות עקר אלא החרטה ועזיבת החטא, וכמ"ש הרמב"ם. ובזה"ז שהדור חלש מאד יש סכנת נפשות ממש להחמיר בתעניות, וכן ראיתי אצל גדולי הדור בזמנינו הלכה למעשה, ועל בעל תשובה להתודות בבכי ובתחנונים, וימים וחטאתי נגדי תמיד. ויתן פדיון תעניות כפי כחו, ויזהר שלא לכעס וכו'. ע"ש.

לשון הרע השקול כנגד עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים. וכמו כן בעון החמור שז"ל מסיים בזה"ק שהתורה מגנה ומכפרת עליו, וכמבאר בשאלות להגר"ח מוולאז'ין (אות לה) ששאלו להגר"א במי שנכשל בקרי, כמעט בפשע ר"ל, והשיב כשעוסק בתורה א"צ לדאג כלל, ואע"פ שבתקונים ובספרי מוסר החמירו מאד בזה, מ"מ בסוף המאמר בספר התקונים (תקון כא, כב) נמצא דבר טוב למבין, שכתב, אבל אוריתא ארך ימים בימינה, פרוש שמצלת מן המיתה. וספרי המוסר לא הביאו סיום זה בספריהם. ע"כ.

ובזהר הקדוש (רות אות יב) אמרו: ואף דעבד עובדין בישין ואוליד בני בישין בסטרא דמסאבה פד אושיד זרעיה לארעא, אבל בתויבתא שלמתא ויליף אוריתא כלל ימחל לה. ע"כ. וכתב בשו"ת מהרש"ם ח"א (סוף סי' נח) שמכאן מוכח דמה שאמרו בזהר הקדוש (פרשת ויחי) דלא מהני תשובה לחטא זה, הינו בלא למוד תורה, וכמו שאמרו בזה"ק בפרישת נשא, שבצרוף למוד תורה מקריא תשובה עלאה. והובא בראשית חכמה (פ"ב שער התשובה).

ומרן החיד"א בכסא רחמים (אבות דרבי נתן פרק ל') הביא מ"ש השל"ה בשם רבנו האר"י ז"ל, כל מה שתמצא בדברי הראשונים סגופים ותעניות לכפרת עוונות, לא נזכרו אלא למי שאין עמלו בתורה, אבל מי שתורתו אמונתו ויודע דעת ויראת ה', זאת היא תקנתו לעסק בתורה, ולא יחלש ולא יבטל מלמודו. ע"כ.

וכ"כ בבאור הלכה (ר"ס תקעא): וראיתי להעתיק פה מש"כ השל"ה בשם ספר חרדים, וז"ל: שמצא בתוך ספרי המקבל האלקי חסידא קדישא מהר"י לוריא אשפנזי בספר אחד כת"י, כל מה שתמצא בסגופים, לא נזכרו אלא למי שאין עמלו בתורה, אבל מי שתורתו אמונתו ויודע דעת ויראת ה' לא יחלש ולא יבטל מלמודו. אך יום אחד מן השבוע יתרחק מבני אדם, ויתבודד בינו לבין קונו, ויתקשר מחשבתו בו כאלו כבר עומד לפניו ביום הדין, וידבר אליו יתב' כאשר ידבר העבד אל רבו ובו אל אביו. ע"ש.

ובספר קרינא דאגרתא ח"א (עמוד קפג) כתב, דמי שראה קרי ח"ו חלילה לו להתענות, כי באמת לאנסו אין זה חטא כלל, ואפי' כשאינו לאנסו לא זו הדרך לתקן על ידי תעניות המחלישים את הגוף, ועקר התקון הוא על ידי עסק התורה, כמבאר בזהר. ע"ש.

ועוד שם (מכתבים יא-יג): למוד התורה לשם שמים לפי שהוא תורה של הקב"ה, הוא התקון היותר גדול לכל חטאי העבר, ובפרט הלמוד שבא ביגיעה והתאמצות, זה מכפר כעולה וקורבן, ומתקן ביגיעת התורה כל מה שפגם ר"ל בחטאות נעורים ה' ישמרנו. ועקר התקון לחטא זה הוא התורה, ובפרט יגיעת התורה, הינו שלומד גם בשעה שאין לו תענוג מהלמוד, ולומד רק משום שכן צוה הש"ת, כגון שחזור הסוגיא הרבה פעמים, או שמייגע מוחו להבין ד"ת. ובאמת מי שהרבה פעמים מתגבר על יצרו אף שכמה פעמים נכשל, בטוח שסופו יתקן הכל בתשובה בזכות אותן פעמים שהתגבר מאד על יצרו. וזהו מדרכי היצר לבטל תורה, כי בזמנינו המסגף גופו אי אפשר שלא יזיק ללמוד התורה שלו, ושעה אחת של למוד תורה חביב לפני הקב"ה יותר מאלף תעניות, וכבר מבאר בסה"ק דת"ח אסור להתענות. ומי שרוצה לסגף עצמו לשם פפרת עוונות, ילמד בחזרה על דבר שהוא כבר יודע היטב, דללמוד זה אין לו חשק והוי למוד זה לשם שמים, והוי גם כן סגוף. ע"כ.

ואין ספק שהחוטא אין לו לאבד עצמו לדעת ח"ו כדי לכפר על עוונותיו, וכמו שכתב בשו"ת יביע אמר ח"ד (חיו"ד סי' כד).

וע"ע בשו"ת מהרש"ם ח"ב (סוף סי' רסד), ובספר יפה ללב ח"ג (סי' שלד סק"ג). ובשו"ת מעט מים (סי' סט). ובשו"ת יביע אמר ח"א (חיו"ד סימן יד אות ט) ובהערה שם, בדברי הנהיבות (חומ"ס סי' רלד) שהשווג בדרכנו א"צ כפרה. ע"ש.

מי שעבר על אסור דרבנן אם צריך כפרה

והנה במשנה ברורה (סי' שלד ס"ק עז), על מ"ש הרמ"א בהגה סעיף כו, שאם חלל שבת בכבוי דלקה להצלת

ממון בלבד צריך להתענות ארבעים יום, וגם יתן לצדקה דמי קרבן חטאת וכו', (וכן הוא בשו"ת תרומת הדשן בפסקים וכתבים סי' נה וס' ע"ש). הביא דברי המג"א בס"ק לג, שהוא הדין אם עבר על אסור תחומין, וכן דברי הדגול מרובה, שהוא הדין אם טלטל נר דולק להצלת ממון, שהוא חמור יותר משאר טלטול מקצה, שיש בו חשש כבוי גם כן. [והוסיף המשנה ברורה בס"ק עח, שאפי' אם עבר בשוגג דינו כן], וסיים המשנה ברורה בשם הדגול מרובה, שצראה להקל בתענית ג' ימים. עכת"ד.

אולם בשו"ת רב פעלים ח"ב (סי' נ"ג) נשאל במי ששכח שהוא שבת ושפסף גפרור להציתו ויצא ניצוץ אש בלבד, ותכף נזכר והשליכו מידו. וכתב, שיש בזה ספק אסור תורה, מלבד אסור מקצה, ולכן יש להורות לו שיתענה יום אחד, ויבין להקריב חלבו ודמו במקום קרבן חטאת. (כמו שאמרו בברכות יז). וגם יתן לצדקה דמי חטאת שמנה, וביום התענית יתודה ויקרא פרשת חטאת ויכפר לו. ע"כ. ולפי"ז כ"ש אם עבר על אסור תחומין בשוגג, או טלטל נר דולק בשוגג, שדי לו בתענית יום אחד, וא"צ ג' ימים, וכ"ה בכף החיים (סי' רסה אות י"ז).

אולם עין בלזית חן (עמוד קעח) שהעיר, שהרב פעלים סותר משנתו, שהוא עצמו כתב בשו"ת רב פעלים ח"ג (סי' יט) בדין מי שראה שעלתה השלהבת של הלמפ"א בשבת, וחשש שתפל על הרהיטים שבבית ותשרף את ביתו, ועמד וכבה אותה, שטעה בדבר משנה שחשב שהדבר מת, ואחר שהביא מחלקת הפוסקים בדין כבוי דלקה שהיא מלאכה שאינה צריכה לגופה, אם חיבים עליה, ודברי הפוסקים הנ"ל שאומר מתר שוגג הוא, כתב, שמכיון שלדעת הרמב"ם המכבה דלקה בשבת חיב, משום דס"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה חיב, אלא שלדעת שאר פוסקים פטור, לכן יתענה שלשה ימים, בה"ב, ויתן דמי חטאת לצדקה, ואם יכול יתענה שבעה ימים וכו'. ע"ש. והוא סותר למ"ש בח"ב שדי ביום אחד.

ואמנם כבר נתבאר לעיל שהלומד תורה מהני במקום תעניות, ולכן אם טעה בדין וכבה דלקה בשבת להצלת רכוש, מפני שהיה סבור שהוא מתר, בזמנינו יש להקל

[ומה שכתב שדעת הבה"ג דסד"א לחומרא מדרבנן, כן ד"ק מדבריו בהעמק שא"ה].

נפקא מינה אם ספק דאורייתא לחומרא מן התורה או מדרבנן

וע"ז בשו"ת צמח צדק (סי' סט) שכתב לדון במי שאכל דבר שהוא ספק אסור תורה, ואח"כ נתברר שלא היה שם אסור, האם צריך תשובה וכפרה. ומרן זיע"א תלה זאת במחלקת הראשונים הנ"ל אם ספק דאורייתא לחומרא מה"ת. דאי נימא דספק דאורייתא לחומרא מן התורה צריך כפרה, כיון שנתכונן לעבר על אסור תורה. שגם מספק תורה חייב לפרש כד"ן אסור ודאי של תורה. אבל להרמב"ם וסיעתו דסד"א לחומרא מדרבנן, כל שנתברר לבסוף שלא היה שם אסור א"צ כפרה.

ולפ"ז יש מקום לדחות ראית החקרי לב (חיו"ד סי' קכה) ממה שאמרו ביבמות לה: תנא משם ר' אליעזר אמרו יוציא בגט. ופרש"י, דקנסין לה ליבם שנשארה בספק אסור, אע"פ שילדה ולד שאינו בר קימא. ע"ש. ולפי האמור לעיל י"ל דרבי אליעזר ס"ל ספק דאורייתא לחומרא מן התורה, וכדאיתא בכריתות יח. ר' אליעזר אומר כוי חייבים על חלבו אשם תלוי. אלמא דלא בעי חתיכה משתי חתיכות. ואע"פ שהתוס' שם כתבו להגיה דר' אליעזר גרסינן. ע' בערוך לנר שם שכתב, שאין לשבש כל הספרים שכתוב בהם ר' אליעזר. והוכיח שכן הגרסא הנכונה. ע"ש. [ובזה ניחא מה שהקשו חכמים לר' אליעזר, בע"ז כד. מהפסוק גם אתה תתן בידנו זבחים ועלת. אלמא דלא חישנין לספק נרבע. והקשה המשמרות כהנה דנימא ספק דאורייתא לחומרא רק מדרבנן, ומאי קושיא מקרא. ולפמש"כ ניחא].

וע"ז בשו"ת מחנה חיים (חאו"ח ח"ג סימן מג), ובשו"ת עמודי אש (סי' יז אות יד), ובשו"ת יהודה יעלה קובו (חאו"ח סי' כא), ובספר המאיר לעולם ח"ב (סי' יח), ובשו"ת תורה שלמה (סי' רי ותקיד), ובשו"ת בכורי יעקב זריהן (דף ל"ט ע"א). וע"ע בשו"ת יביע אמר ח"ב (חאו"ח סי' כח אות יב). ובחלק ו' (חאו"ח סי' מה) מה שכתב בענין הכפרה ע"י למוד תורה. ע"ש.

ע"י שיוסיף בלמוד התורה. ובפרט בנדון הרב פעלים הנז', שבזה יש לצרף שהיה בהול פן ישרף ביתו, וגם לרב הפוסקים ומרן הש"ע קי"ל מלאכה שאינה צריכה לגופה פטור. [ושמעתני על עבדא שהיתה עם גר צדק אחד, שבקש להתגיר באמת ובתמים, ובחדשים שלפני גיורו בתקופת למוד המצוות, שמר שבת כהלכתה, ובכל מוצ"ש היה חולם חלומות מבעיתים, וחרד לנפשו, ושאל את רבו לפשר הדבר, וענה לו רבו, גוי ששבת חייב מיתה, ואסור לו לשמר שבת בינתיים עד הגירות. לשבת הבאה הדליק גפרור בשבת והצית אש, אבל לא השתמש באש, ויהי בחצי הלילה בשכבו על יצועו שוב חזה מראות אלוקים ויקו לטוב והנה בעתה, ויקץ משנתו ותתפעם רוחו, ושאל לרבו שוב על המחזה, והוא אינו בן בוץ החוזה, ויענהו, לא חללת שבת מדאורייתא, שהרי הדלקת גפרור ללא שמוש באש, והוי מלאכה שאצל"ג, ומן התורה שמרת על שבת, לשבת הבאה תדליק האש ותבשל בה, וכן עשה ומני אז ישן שנת בטח].

ואף שהמהר"ח פלאג"י בספר גנוי חיים (בקונטרס תשובה מחיים סי' סד) הביא דעות מחמירות מאד בתקון חלול שבת. ע"ש. מ"מ בזמנינו זה שהגופות חלושים יש להקל על בעלי תשובה, ובפרט כשהדבר נעשה בשוגג וחסר ידיעה, ודי להם בתענית יום אחד. אך ירבו בלמוד התורה, שהיא מכפרת עון, וכנ"ל.

ובפרט באסור דרבנן, ש"א דאם נעשה בשוגג א"צ כפרה, וכנ"ל. וע"ז בס' עין יצחק ח"ב, בכללי ספק דאורייתא, במי שאכל דבר שהוא ספק אסור תורה. אם צריך תשובה וכפרה. והדבר תלוי במחלקת הראשונים אם ספק דאורייתא לחומרא הוא מן התורה, או מדרבנן, שלדעת התוס' הרשב"א והר"ן וסיעתם, דספק דאורייתא לחומרא מן התורה, צריך תשובה וכפרה גם בעבר בשוגג על ספק אסור תורה, דסוף סוף איכא אסור חפצא. [דאיסורי דאורייתא הו"ו אסור חפצא]. אבל לדעת הבה"ג הרי"ף והרמב"ם וסיעתם, דספק דאורייתא לחומרא הינו רק מדרבנן, הו"ו לא כמי שעבר בשוגג על אסור דרבנן, שאינו אסור חפצא, שיש אומרים שא"צ תשובה וכפרה.

אם עברה שנעשית בשבת יותר חמורה מאשר אם נעשתה ביום חל

ועין בספר מתן שכרן של המצוות (לבעל הפמ"ג, חקירה ח) שחקר אם עברה שנעשית בשבת יותר חמורה מאשר אם נעשתה ביום חל. והביא מ"ש האלשי"ך (פרשת ויקהל) על הפסוק לא תבערו אש בכל משבתיכם ביום השבת, שיתכן שרמז לנו הש"ת כמה קשה יותר לפגוע עברה אחת אשר יעשה האדם ביום השבת, מאשר יעשה בחול וכו'. והגאון רבי יוסף ענגיל בקונטרס שב דנחמתא כתב, ודע, שספקו של הפמ"ג הוא גם לענין המצוות, אם מצוה הנעשית בשבת קדושה גדולה יותר ממצוה הנעשית בחל. והביא ראיה לזה מזבחים (צא.) שהגמרא מסתפקת על תדיר ומקדש מה קודם. והביאה הגמ' ראיה ממה ששינינו תמידין קודמין למוספין. ומשמע דתדיר קודם.

ודחו בגמרא, אטו שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי. והינו, כשם שהקדשה של קרבן מוסף חלה עליו מחמת השבת, גם על קרבן תמיד שקרב בשבת חלה עליו קדשה בשבת להיותו קרבן תמיד של שבת. והינו שנעשות קדשה אחת של שבת. [עין בגליוני הש"ס סכה נו.]. ולפ"ז יש לבאר מה שנסתפקו בגמ' שבת (כד.) לענין הזכרת על הנסים במוסף של שבת בחנכה, די"ל דכיון שבשאר ימי חנכה אין מוסף, ותפלה זו באה בשל קדשת שבת ור"ח, ממילא אין להזכיר חנכה במוסף. או דלמא דבכל יום יש חיוב להתפלל ג' תפלות, ובר"ח ושבת יש חובה להתפלל ד' תפלות, ובכל תפלה יש להזכיר מעין המאדע. שהרי קדשת החנכה מתפשטת על כל המצוות הנעשות אז, ואף שאינן מחמת החנכה כגון מוספין שהם מחמת שבת ור"ח. וע"ע בגליוני הש"ס ב"מ עח: ד"ה דאדעתא.

סימן רסו - דין מציאה בשבת

מצא ארנקי בשבת ביצד ינהג

א. מצא ארנקי או מעות בשבת, אסור לטלו, אף על פי שירא פן יקדמנו אחר, ואף אם לזקחו ועומד תחתיו ואינו מעביר ארבע אמות ברשות הרבים, אסור משום מקצה. ומכל מקום יכול לדחף את המציאה ברגלו למקום מסתור עד אחר השבת. והינו במקום שיש ערוב, שאין בו אסור הוצאה מרשות הרבים לרשות היחיד או פרמלית, או טלטול ד' אמות ברשות הרבים (ילקוט יוסף א ב עמוד תיח).

ובהערה (שם) כתב בגמרא שבת (קג.) מי שהחשיך לו בדרך נותן כיסו לנכרי, דקים להו לרבנן דאין אדם מעמיד עצמו על ממונו, אי לא שרית לה אתו לאיתויי ד' אמות ברשות הרבים. אמר רבא דוקא כיסו אבל מציאה לא וכו', ולא אמרן אלא דלא אתי לידיה, אבל אתי לידיה ככיסה דמי. אכא דאמר רבי בעי רבא מציאה הבאה לידי מהו, כיון דאתא לידיה ככיסה דמי, או דילמא כיון דלא טרח בה לאו ככיסה דמי. תיקו. והרא"ש שם הביא דברי רבא, ולא כהאכא דאמר. וכתב הר"ן (סו. ד"ה אמר רבא) דמסתברא כלשנא קמא, כיון דאיסורא דרבנן בעלמא הוא נקטינן לקלא. וכן פסק הרמב"ם (פרק ו' מהלכות שבת הלכה כב), במה דברים אמורים בכיסו אבל מציאה לא יתן לנכרי, אלא מוליכה פחות פחות מארבע אמות. וכתב רבנו ירחם בחלק א' (סו ע"ג) שדעת התוספות כהרא"ש וכן הוא עקר.

ובטור ובשלחן ערוך (סימן רסו סעיף יג) פסקו, דמצא ארנקי בשבת, אסור לטלו, ואף על פי שירא שמא יקדמנו אחר, אסור לטל את הארנקי בשבת. ע"כ. ומבאר באחרונים שם, דאפלו אם יעמד תחתיו ולא יעביר ד"א, אפ"ה אסור, משום מקצה. ולא שיהיה להתיר משום פסידא,

כיון שעדיין לא זכה בה. וכ"כ בקרבן נתנאל ובחתם סופר. וכתב המג"א דאפלו לא"י אסור לומר לטלו. והאליה רבה מקל ע"י א"י, והביאו הפמ"ג. וכן בחדושי רע"א מקל ג"כ ע"י א"י, אלא שהוא לא הקל כ"א ההגבהה ע"י הא"י, דהוא רק טלטול בעלמא, אבל לא לצוותו להוליך לביתו. אך אם הא"י בעצמו מביאו לבית ישראל, נראה דאין למנועו לכו"ע. [משנ"ב]. [ואמנם דעת הרמב"ם (שם) שאף במציאה דלא אתא לידיה מהלך בה פחות פחות מארבע אמות. ומקורו מהגמרא ע"ז ע. דאמר רבי יצחק המוציא כיס בשבת, מוליכו פחות פחות מד' אמות. וראה מ"ש בשיטת הרמב"ם בשו"ת מנחת יצחק חלק ה' (סימן מב אות י'). עש"ב].

וראה עוד במשנה ברורה שהביא מחלקת האחרונים אם מתר לומר לגוי שיגביה בשבילו את המציאה בשבת. ע"ש. ובבאור הלכה שם כתב, שמכל מקום על ידי טלטול ברגל יש להקל אף ע"י ישראל.

אם מצות השבת אבדה דוחה אסור מקצה בשבת

והנה בארנקי שיש בו מצות השבת אבדה, לכאורה אם נוטל את הארנקי כדי להחזיר אבדה, ולקיים מצות עשה מן התורה של השבת אבדה, יהיה מתר לו לטלטל מקצה לצורך קיום מצוה מן התורה, דאין מקום לומר כאן דחכמים עקרו דבר מן התורה בשב ואל תעשה, דלא אמרו כן אלא במקום גזרה שמא יעשה אסור, כמו בשופר בראש השנה שחל בשבת וכדומה, אבל הכא כיון שמקיים מצוה מן התורה של השבת אבדה, לכאורה יהיה שרי לטלטל המקצה כדי לקיים המצוה. ומאידך י"ל דחכמים העמידו דבריהם לאסור מקצה אף במקום מצות עשה. ועין בשלחן ערוך (סימן תקפו סעיף כא): שופר של ראש השנה, אין מחללין עליו יום טוב אפלו בדבר שיש בו משום שבות. כיצד היה השופר בראש האילן או מעבר

הנהר, ואין לו שופר אחר אלא הוא, אינו עולה באילן וכו'.
עכ"ל. וכן בסימן תרמו ס"ב, ובסימן תרכט ס"ג.

ועין בשו"ת חתם סופר (חלק ארץ חיים סי' פב) שדן לגבי מציאה בשבת, שמתחלה כתב, דיש לומר דבמקום מצוה מעקרא לא גזרו, ולא שיד לומר בזה העמידו דבריהם, כיון שבמציאה לא גזרו מעולם, למה יתחילו בבטול מצות עשה. ושם דן בד' הרמב"ם דס"ל שהתירו אפי' במקום שאין חיוב השבת אבדה להגביה מציאה בשבת, באפן שיטלטלנה פחות פחות מד' אמות ברשות הרבים לצד עצמו. ואפלו באנרקי שהוא מקצה. ולדעתו מסתבר דכל שהתירו לטלטל במקום של עצמו, מתר נמי בהשבת אבדה לחברו, ואינו מטעם דחיה דאיתי השבת אבדה ודחי, אלא כיון דבשלו התירו משום דבהול על ממונו, הוא הדין שיתירו לצד מצות השבת אבדה, נמצא דליכא במקום זה גזרת טלטול מקצה, ובמקום מצוה לא יתחילו לגזר בתחלה, ולא שיד לומר בזה העמידו דבריהם וכו'. ולפי זה יהיה חיוב להגביה המציאה ולטלטלה פחות פחות מד' אמות ברה"ר כדי לקיים מצות השבת אבדה. אמנם לדעת שאר הראשונים [והגאונים שהובאו בספר המנהיג הלכות שבת הצריכות], שאוסרים לטלטל מציאה לעצמו אף פחות פחות מד' אמות, גם בגדון דידן יש לאסור, דאי שרי אבדה דאחרני, דאיתי עשה דאורייתא ודחי שבות דרבנן, א"כ בחל קיי"ל (ב"מ לג.) אבדתו קודמת לאבדת חברו, ובשבת יהיה ההפך. ועין בתוס' קדושין (לב. ד"ה רב יהודה), ובזבחים (צ: ד"ה חטאת), ובתוס' ב"ב (קמ. ד"ה מי אמרין) בשם ר' שלמי. ובכיו"ב במג"א (ס"ס ר"א) היו לפניו יין וכו'. [ונמצא דכיון דהמציאה היא מקצה בשבת, אף במקום מצות השבת אבדה אין להקל לטלטל מקצה בשבת].

וע"ש שכתב להוכיח לאסור מתשובת הרשב"א (חלק ד' סימן קד) שכתב, השבת אבדה מצוה ואפלו בשבת, א"כ הוא דבר שאסור בטלטול. ע"כ. ובש"ע סי' ש"ו סעיף י"ב, דמתר להכריז על אבדה בשבת, אפלו אם אסור לטלטלה, משום דהוי חפצי שמים. ואי אמרת בשלמא דאסור להחזירה בשבת, א"כ הו"ל הדבור דבור של חל

ואסור בשבת, אי לא משום דהו"ל חפצי שמים, אבל אי ס"ד דמתר להחזירה בשבת, והו"ל מידי דדחי שבת, פשיטא דהדבור מתר, וכי אצטרך לאשמעין דמתר לומר לחברו מול לי תינוק שלי מחר. ועין סימן ש"ז ס"ח.

ועין במגן אברהם (סי' תמ"ו סק"ב) דמבאר לאסור, זולת לתי' מהר"ם שם, דטעמא דחמין משום דבעידנא דמיעקר ליה, לא מקיים עשה דתשבינו. והכא י"ל דשפיר הוה בעדנא, כמ"ש בגמ' יוסף (פ"ב דב"מ) דמשעה שמגביה המציאה עוסק במצות השבה, עד דמיתי לה ליד בעלים. מ"מ אין נ"ל להקל הכא, דאין ללמד קלא בהתר השבות כמ"ש המג"א (סי' ש"ז סק"ז ח'). ועין בתוס' גטין (ח: ד"ה אף על גב וכו'). גם לא קיי"ל כתי' מהר"ם הנ"ל וכו', ע"ש.

ואמנם מה שתפס החת"ס בפשיטות כדעת שאר הראשונים שאין להשיב בשבת אבדה שהיא מקצה, יש לדון בזה דאף דקיי"ל חכמים העמידו דבריהם במקום מצוה ועשו חזק לדבריהם כשל תורה, הרי מצינו שאסור מקצה הוא שונה, שהרי מרן פסק בש"ע (סימן תקפו סעיף כב) וז"ל: והוא הדין אם אינו יהודי עשה שופר ביום טוב דמתר לתקע בו. וכתב שם בבאור הגר"א, דמקצה מתר במקום מצוה (פסחים מח.) יכול לא יביא מן המקצה וכו'. עכ"ל. והינו דמבאר שם שמתר לנסך יין מקצה ביו"ט על גבי המזבח, ומוכח שאסור מקצה התר במקום מצוה דאורייתא. וכן נפסק ברמב"ם (הלכות אסורי המזבח פ"ה הל"ט) ואע"פ ששנינו שופר של ר"ה אין מפקחין עליו את הגל. והינו משום אסור מקצה שמטלטל את האבנים, שאני התם דבעדנא שמטלטל המקצה עדן אינו מקיים המצוה עד שיתקע בשופר, לכן אין אסור מקצה נדחה, אבל בגדוננו מיד שמגביה את המציאה מתחיל לקיים את מצות לא תוכל להתעלם, ומצות השב תשיבם, שמתחיל בזה לחפש אחר הבעלים, ואמאי לא ידחו העשה ול"ת דאורייתא דהשבת אבדה, לאסור מקצה דרבנן.

ומה שכתב הגר"א דאסור מקצה נדחה מפני מצות עשה, כן מוכח בסוגיא ספ"ה מב: במה שהקשו בגמ' אמאי טלטול בעלמא הוא, ואמאי אסרו חכמים לטל ולוב בשבת. ופרשו התוס' שם, דאע"פ שראוי הוא

למצוה, שִׁיד בּוֹ אִסּוּר מְקַצָּה. וְכֵן פָּרַשׁ שֵׁם הַמַּאֲוִירִי דאע"פ שֶׁהַלּוּלָב מְקַצָּה הוּא, מְכַל מְקוֹם הָרִי בְּשַׁעֲה שְׁנוּטָלוּ מִיד מְקִיִּים הַמְצוּה, דְּהַמְצוּה הִיא בְּנִטִּילָה וּבַעֲדָנָא דְנִדְחָה הָאִסּוּר מְקַצָּה מִתְקַיֶּמֶת הַמְצוּה דְאוֹרִיתָא. וְלֹא הִיָּה לָהֶם לְחֻכְמִים לְאַסּוּר לִילִי גִזְרָה דְרַבָּה. וְגַם מְקַשִּׁית הָרֵאשׁוֹנִים שֶׁהִקְשׁוּ מִדּוֹעַ הַמוֹצָא חֲמִין בִּי"ט שֶׁל פֶּסַח כּוֹפֶה עָלָיו כָּלִי וְאִסּוּר לּוֹ לְשַׁרְפוֹ בִּי"ט, אַע"פ שֶׁהוּא מְקַצָּה, מוֹכַח דִּס"ל שֶׁאִסּוּר מְקַצָּה נִדְחָה מִפְּנֵי מְצוֹת עֲשֵׂה דִתְשֻׁבִּיתוֹ. אֲלֹא שֶׁמִּתְרוֹץ הַפֶּסַח מִשְׁנָה (הַלְכוֹת חֲמִין וּמִצְוָה פָּרָק ג' הֵלָכָה ח'), דְּחֻכְמִים עָשׂוּ חֲזוֹק לְדִבְרֵיהֶם, וְעוֹד דְּאִילוּ לְעֵבֶר עַל אִסּוּר מְקַצָּה צָרִיד קוֹם וְעֲשֵׂה, וְלַעֲבֹר עַל בַּל יִרְאֶה בִּשְׁבַל וְאֵל תַּעֲשֶׂה וְכו'. ע"ש. מְבַאֵר דְּאִסּוּר מְקַצָּה לֹא נִדְחָה מִפְּנֵי קוֹיִם מְצוּה.

וע"ש בַּחֲתָם סוֹפֵר (בְּסִימָן ק') בְּמִי שֶׁפָּגַע קֹן צִפּוֹר וְהָאֵם יוֹשֶׁבֶת עַל הַבָּנִים בְּשַׁבָּת, דְּהוּא מְקַצָּה, דְּלֹא מְבַעֲיָא דְעַל פִּי הַסּוֹד אֵין לְשַׁלַּח אֶת הָאֵם, כְּדִי שֶׁלֹּא לְעוֹרֵר לִילָה בְּשַׁבָּת, אֲלֹא אֶפְלוּ עַל פִּי הַנִּגְלָה כִּינּוֹן שְׁלֹפֵי הַרְמֵב"ם צָרִיד לְשַׁלַּח אֶת הָאֵם בִּידּוֹ מִמֶּשׁ, אִם כֵּן יֵשׁ לְאַסּוּר מִשּׁוּם מְקַצָּה, וְאַף אִם יִרְצֶה רַק לְהַפְרִיחַ אֶת הָאֵם עַל יְדֵי מִקָּל וּכְדוּמָה, שְׂאִינוּ נֹגֵעַ בִּידֵיו בִּינֶה, אֵינוּ טוֹב, כִּינּוֹן דְּלֵהֲרַמְב"ם לֹא קִיִּים הַמְצוּה, נִמְצָא שֶׁהַתֵּאֲכֹזֶר שֶׁלֹּא לְצַרְד. וְהַמִּתְחַסֵּד בְּזֶה אֵין רוּחַ חֻכְמִים נֹחָה הֵימָנו. ע"ש.

ומִיָּהוּ בְּשׁו"ת מוֹר וְאֶהֱלוֹת (אֶהֱלֵ בְּרִכוֹת וְהוֹדָאוֹת אוֹת כ') הָעִיר עָלָיו, דְּכִינּוֹן דְּמֹן הַתּוֹרָה רָאוּי לְקַח, וְרַק מִדְּרַבָּנּוּ אִסּוּר, יָכוֹל לְשַׁלַּח, וְדָמִי לְמֵאֵן דְּאָמַר בְּחֵלִין (קמא). דִּיוֹנִי שׁוֹבֵךְ אִסּוּרוֹת מִשּׁוּם גִּזְלֵ דְרַבָּנּוּ, וְחִיבִים בְּשִׁלּוּחַ. וְאַף אִם נֶאֱמַר כְּשִׁטַּת הַסּוֹבָרִים דְּכָל שְׂאִינוּ רָאוּי מִדְּרַבָּנּוּ אֵינוּ רָאוּי מִה"ת, אֶפְלוּ הֵכִי יֵשׁ לֹאמֹר דְּלֹא מִפְּטוֹר מִשּׁוּם מְקַצָּה דְסוּף סוּף רָאוּי הוּא מִחֻמַּת עֲצָמוֹ, רַק דְּאִסּוּר שַׁבָּת רַבִּיעַ עָלֶיהָ, וְיוֹנִי שׁוֹבֵךְ גַּם כֵּן מִהָאֵי טַעְמָא. וְמָה שֶׁכָּתַב הַחֲתָם סוֹפֵר דְּלֹא אֲשַׁתְּמִיט שׁוּם פּוֹסֵק לֹאמֹר דְּבִשְׁבָּת אֵין שִׁלּוּחַ הֵקֵן, אֲשַׁתְּמִיטִיתָּהּ מָה שֶׁכָּתַב הַמַּהְרִי"ט (קדושין כט). דְּאִטּו שִׁלּוּחַ הֵקֵן שְׂאִינוּ יָכוֹל לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת זְמַן גְּרָמָא מְקָרִי.

וּבְמִדְרַשׁ רַבָּה (קֹהֶלֶת ז) אָמְרוּ: שׁוּבוּ אֵלַי וְאֶשׁוּבָה אֵלֵיכֶם, חוּץ מִאֲלִישֵׁעַ בֶּן אֲבוּיָה, שֶׁהִיָּה יוֹדֵעַ כּוֹחֵי וּמִרְדֵּי בִי, וּמִהֵיכָן

הִיָּה לוֹ, רָאָה אָדָם אֶחָד שֶׁעָלָה לְרֹאשׁ הַדֶּקֶל בְּשַׁבָּת, וְנָטַל הָאֵם עַל הַבָּנִים וַיֵּרֶד בְּשָׁלוֹם, וּבְמוֹצָאֵי שַׁבָּת רָאָה אָדָם אֶחָד עָלָה לְרֹאשׁ הַדֶּקֶל, וְנָטַל הַבָּנִים וְשָׁלַח אֶת הָאֵם, וַיֵּרֶד וְהִכִּישׁוּ נָחַשׁ וּמָת, אָמַר כְּתִיב (דְּבָרִים כ"ב) שִׁלַּח תְּשַׁלַּח אֶת הָאֵם וְאֶת הַבָּנִים תִּקַּח לָהּ לְמַעַן יֵיטֵב לָהּ וְהָאֲרֻכָּת יָמִים, הֵיכָן טוֹבוֹ שֶׁל זֶה, וְהֵיכָן אֲרִיכַת יָמָיו שֶׁל זֶה, וְלֹא יָדַע שֶׁדִּרְשָׁה ר' עֲקִיבָא לְמַעַן יֵיטֵב לָהּ בְּעוֹלָם שְׁכָלוֹ טוֹב, וְהָאֲרֻכָּת יָמִים לְעוֹלָם שְׁכָלוֹ אֲרֻךְ. ע"כ. וְשֵׁם אִירִי בְּשַׁבָּת, וּמִשְׁמַע דְּעֵצָם מְצוֹת שִׁלּוּחַ הֵקֵן שִׁיד גַּם בְּשַׁבָּת. שֶׁהִרִי לְאֲלִישֵׁעַ בֶּן אֲבוּיָה הִיָּתָה תִּרְעָמַת עַל אוֹתוֹ שֶׁעָלָה עַל עֵץ בְּשַׁבָּת, וְעֵבֶר עַל אִסּוּר הַשְׁתַּמְשׁוּת בְּאֵילָן בְּשַׁבָּת, וְאִסּוּר מְקַצָּה, וְגַם נָטַל הָאֵם עַל הַבָּנִים, וַיֵּרֶד בְּשָׁלוֹם, אֵף שֶׁלֹּא קִיִּים הַמְצוּה, מְכַלֵּל דְּאִיכָא מְצוֹת שִׁלּוּחַ הֵקֵן בְּשַׁבָּת. וַיִּתְּכֵן שֶׁעָקַר הַתִּרְעָמַת הִיָּתָה בְּגִלְלַת הַמַּעֲשֵׂה שֶׁרָאָה בְּמוֹצָא"ש, וְעַל הָרֵאשׁוֹן שֶׁלֹּא הִמָּתִין לְקִיִּים הַמְצוּה בְּמוֹצָאֵי שַׁבָּת. וְאִיהָ"נ י"ל דְּלִיכָא לְמַצוּה זוֹ בְּשַׁבָּת מִשּׁוּם מְקַצָּה.

גַּם בְּמִנְחַת פְּתִיִם (שח) הוֹכִיחַ מִדְּבָרֵי הָרֵב שֶׁעַר הַמֶּלֶךְ (פ"ב מִהַל' יו"ט ה"ח), דְּשָׂרִי לְטַלְטֵל בְּעָלֵי חַיִּים לְצַרְדֵּי קוֹיִם מְצוּה. וְכֵן כָּתַב בְּשׁו"ת יְהוֹשֻׁעַ (אֲרַח חַיִּים סִימָן ט). ע"ש. וְרָאָה עוֹד בְּסִפְרֵי מְרַחֲשֵׁת ח"א (סִימָן ט). ע"ש.

וְהִגֵּר"א תֵּאוֹמִים (מִה"ת ס"י לד) כָּתַב לְחֵלֶק בֵּין מְצוֹת הַשַּׁבָּת אֲבֵדָה לְמְצוֹת שִׁלּוּחַ הֵקֵן, דְּגַבִּי הַשַּׁבָּת אֲבֵדָה אֵין לְהַקֵּל, דְּהָא פְּעָמִים שְׂאִתָּה מִתְעַלֵּם, וְאֵלוּ גַבִּי מְצוֹת שִׁלּוּחַ הֵקֵן אֲתִי עֲשֵׂה דְשִׁלּוּחַ הֵקֵן וַיִּדְחָה אִסּוּר שְׁבוּת דְּשַׁבָּת. ע"ש.

וע"ש בַּחֲתָם ס"ה הִנּוּ שֶׁתָּלָה הַדֶּבֶר בַּחֲקִירָה שֶׁחָקַר בְּשׁו"ת חוֹת יָאִיר (ס"י סז) אִם הַמְצוּה הִיא חַיִּיבִית, שֶׁמְחַיֵּב לְקַח הָאֵם וּלְשַׁלַּח אוֹתָהּ, אוֹ שֶׁזֶּה מְצוּה כְּמוֹ שְׁחִיטָה, שֶׁרַק אִם רוֹצֶה אֶת הַבָּנִים צָרִיד שֶׁיִּשְׁלַח אֶת הָאֵם. וְאִם אֵינוּ רוֹצֶה אֶת הַבָּנִים רָשָׁא לִילֵךְ לְדַרְכוֹ, דְּלֹא אִמְרָה רַחֲמָנָא שִׁלַּח תְּשַׁלַּח רַק בְּאֵם יִרְצֶה לְקַח הַבָּנִים. וְאִי נִימָא כְּצֵד ב' בּוֹדָאֵי שְׂאִין עֲשֵׂה דְשִׁלּוּחַ הֵקֵן יִדְחָה אִסּוּר מְקַצָּה בְּשַׁבָּת. וְאִמְנָם ע"ש שֶׁהוֹכִיחַ מִהַגַּמ' חֵלִין (קלט:) שְׂאִמְרוּ, יָכוֹל יִרְדֵּף אַחֲרֵיהֶם בְּהָרִים תִּלְמוּד לֹאמֹר כִּי יִקְרָה, וּמִשְׁמַע מָה דְּמְצוּה עכ"פ לְשַׁלַּח אֲלֹא שְׂאִינוּ צָרִיד לְרַדֵּף אַחֲרָיו

אמרה תורה בל יראה ובל ימצא אלא כשברשותו היה לבערו ואינו מבטלו, אבל אם הוא אנוס לא וזה אנוס הוא. והר"מ תרץ דלא שרינו לטלטלו משום דבעדנא דמטלטל לה לא מקיים מצות תשבייתו.

והנה לפי תרוצו של רבנו מנוח נמצא שבשלוש הקו אפשר לקיים בשבת, דהא בעדנא דמשלח האם ומטלטל המקצה, מקיים המצוה דשלח תשלח את האם, וכן יש לדון לגבי השבת אבדה שבשעה שמגביה את המציאה בשבת ויש בה סימן, לכאורה הוי בעדנא, שבשעה שמגביה את המציאה ומתחיל לחפש אחר הבעלים, מתחיל בקיום מצות השב תשיבם, ודחי שפיר אסור מקצה דרבנן. אך מאידך יש לומר דלא חשיב בעדנא, דאפתי אינו מקיים המצוה אלא לאחר שתגיע לידי המאבד. והחפוש אחר הבעלים הוא הכשר מצוה פעשית סכה.

מתי מתחיל במצות השבת אבדה, במציאה או בשמחזיר

והראוני שהדבר שנוי במחלוקת הראשונים, כי בגמ' ב"מ לב. אמרו, מניין שאם אמר לו אביו הטמא, או שאמר לו אל תחזיר, שלא ישמע לו וכו'. והקשו בגמ', טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו, הא לאו הכי הוה אמינא ציתא לה, ואמאי, האי עשה והאי לא תעשה ועשה, ולא אתי עשה ודחי לא תעשה ועשה וכו'. וע"ש בנמוקי יוסף (דף טז בדפי ה"ף) שכתב, והר"ן כתב, דגוף עקר המעשה מתחיל משעת ראית המציאה, הלכך אם הוא מכון לגזילה, או לילך לו, מיד עבר על עשה. אבל הרב רבי יוסף כתב בנמוקי, דשאר מפרשים ז"ל לא סבירא להו הכי, ויכולים לומר דלא דמי למילה, דמילה כל שנעשה בה הוא גוף המצוה עצמה, ואם לא גמרה לא נעשית אלא חצי המצוה, כמו שאם לא הטיל ציצית אלא בשתי כנפיו, וכן בתקיעת שופר אם לא השלים התקיעות, אבל גבי השבת אבדה עקר גוף המצוה והשבה היא בבית הבעלים, שזו עקר גוף פונת המצוה, והשאר הוי כעין מכשירי מצוה, דבודאי אף על פי שצריך להשבת האבדה, הנטילה וההכאה קדם לכו, עקר גוף המצוה הוא השבה לביתו, ודמי למכשירי שאר

בהרים, להמציא לו קו, אבל לכשיקרה לפניו צריך לשלח עכ"פ. אך מדאמר' (קמ:) שני סדרי ביצים זה על גב זה, ופרשו התוס' שנוטל התחתונים ומניח האם על העליונים, מוכח שאם אינו רוצה לקח הבנים, א"צ לשלח. וע"ש בחתם סופר מה שכתב בזה.

וראה בשו"ת יביע אמר חלק י' (חיו"ד סי' לב אות ג') שהצריך גם כן בענין זה, אם יש חיוב לשלח האם, או דרשאי ללכת לדרכו. ע"ש.

ועין ברמב"ם (הלכות חמץ ומצה פרק ג' הלכה ח') שאם מצא חמץ ביום טוב, כופה עליו כלי עד לערב ומבערו, ואם של הקדש הוא אינו צריך לכפות עליו כלי, שהכל פורשין ממנו. ובכסף משנה שם הביא בשם הגמ"י, דקשה, אמאי לא יבערנו במקומו, והא אית לה לר' יהודה מתוך שהתרה הבערה לצד התרה נמי שלא לצד. ותרוצו, דהכא אירי בשבטלו. וכן הוא בהרב המגיד בשם יש מפרשים, דדוקא בשכבר בטלו קדם אסורו, ואינו עובר עליו, הא אם לא בטלו יכול הוא לשרפו או לזרותו לרוח ביו"ט. ואמנם הרב המגיד פרש, דלפי הנראה דעת רבנו לפרשה אפי' בלא בטול, ואעפ"כ אינו יכול לשרפו ביו"ט, ולא לפררו ולזרותו לרוח.

ונמצא שלדעת הרמב"ם אפי' לא בטל אסור לו לשרף החמץ ביו"ט, ובאר בכסף משנה שם, די"ל שכאשר התירו הבערה שלא לצד, ה"מ בשיש צד היום קצת, וכ"ת הא איכא צד היום כיון דאיכא מצוה, ליתא, דהא שרפת קדשים מצות עשה ואינו דוחה יום טוב. ועוד דהא אמרין בכתבות (י) דלא אמרין מתוך אלא בהנאה השוה לכל נפש, פי' לכל גוף אדם, והכא ליכא הנאה לשום גוף. והתוס' (שם) תרצו דלעולם בשלא בטלו, ומאי דלא שרינו לשורפו משום מתוך, הינו טעמא משום דאסור לשורפו מדרבנן משום מקצה, דאסור לטלטלו. וקשה לי על דבריהם, וכי משום אסורא דרבנן שרינו לה להשהותו ולעבר עליו בכל יראה ובל ימצא. וי"ל דחכמים עשו חזק לדבריהם. ועוד דאלו לעבר על אסור מקצה צריך קום עשה, ולעבר על כל יראה בשב ואל תעשה הוא, ורצונו היה לבערו אלא שחכמים אסרוהו, אינו עובר עליו, דלא

האחרונים [שהם הראשונים] סמכו על הרמב"ן בזה. ואיהו פליג עליו].

ועוד, שהרי בגמ' שם מבאר דלכאורה לא נצטרך לפסק ולהתעלמות, פעמים שאתה מתעלם, והינו לכהן כשהאבדה בבית הקברות, דבלאו הכי לא דחינו אסורא מקמי ממונא. ובארו הרמב"ן והרשב"א שם הטעם, שבמקום שישנו אסור בהצלת ממונו, מפיון שאפשר שעל ידי שיאמר בעל הממונו שאינו חפץ בממונו זה ומפקירו, תפקע המצוה להשיב לו את הממונו, א"כ חייב הוא לומר כן. שהרי שניהם חייבים בכבודו של מקום, ולא דחינו שום אסור מפני מצוה שבממונו. [חוץ ממקומות שחז"ל התירו בהם אסורים דרבנן שלא יבוא לעבר על דאורייתא, מתוך שבהול על ממונו, אבל כאן אינו ממונו ואינו בהול]. א"כ ה"ה בנ"ד דמחייב בעל האבדה לומר שאינו מענין בהשבת האבדה במקום שישנו אסור מקצה, וכך לא יהיה הכרח למוצא לעבר על אסור מקצה, ולכן פטור המוצא מהשבת האבדה.

והנה כבר הזכרנו מ"ש התוס' בכתובות, דאפי' אם לא בטל החמין בערב פסח קדם שש שעות, שעובר מדאורייתא על כל יראה וכל ימצא, אפ"ה אסור לו לטלטל החמין ביו"ט. (וכן פרש הרב המגיד בדעת הרמב"ם שמי"ר אפי' בלא בטל) ובאר הכס"מ, דלעבר על אסור מקצה צריך קום ועשה, ועל כל יראה הוא בשב ועל תעשה, וכיון שרצונו היה לבערו אלא שחכמים אסרוהו, אינו עובר עליו, דלא אמרה תורה "בל יראה ובל ימצא" אלא כשברשותו היה לבערו, ואינו מבטלו, אבל אם הוא אנוס לא, וזה אנוס הוא. עכ"ל. א"כ ה"ה לנ"ד דהא לעבר על אסור מקצה צריך קום ועשה, ואילו לעבר על לא תוכל להתעלם הוא ב"שב ועל תעשה" ורצונו היה להשיבו. אלא שחכמים אסרוהו, אינו עובר עליו, דלא אמרה תורה "לא תוכל להתעלם" אלא כשברשותו היה שלא להתעלם ולהשיב האבדה, אבל אם הוא אנוס לא, וזה אנוס הוא.

ועוד דשאני מצות השבת אבדה דנדחית משום זקן ואינה לפי כבודו, וכבר פסק הרמב"ם דה"ה אם אינו תלמיד חכם, אלא אפי' סתם אדם נכבד שבשבילו אין

מצוות, שאף על פי שצריך לעקר מצות נטילת לולב לעקרו מן הדקל, מכל מקום העקר הוא הנטילה, ואף על פי שבתחלה מתעסק הוא בקיום המצוה, גבי השבה נמי, מתחלה אינו אלא כמתעסק להשיב לביתו. ע"ש. [והחת"ס הנ"ל צ"ל ד' הנימוק"י].

נמצא שלדעת הר"ן מיד בהגבחה המציאה על מנת להחזירה מתחילה המצוה אף שאינה מסתיימת רק עד הבאתה ליד הבעלים, כמו מצות מילה שהמצוה מתחילה מיד בחתוך אף שאינה מסתיימת אלא עד הפריעה. ואילו להנמוקי יוסף אין המצוה מתחילה בהגבחה המציאה, אלא רק בהשבתה לבעלים, וא"כ בשלמא לשיטת הנמוקי יוסף נוחא שאסור להחזיר אבדת מקצה בשבת, דבעדנא דמגביהה ומטלטל המקצה, עדין אינו מקים המצוה דאורייתא, לכן לא ידחה את אסור מקצה, ואף שבאותה שעה מקים מצות לא תוכל להתעלם, כבר כתב רש"י בב"מ ל. שאין הלאו מצטרף לעשה לדחות לא תעשה ועשה אחר, דרק מצות עשה דוחה לא תעשה, אבל הלאו אינו דוחה. וכן הוא בהרי"ף שם (דף טז. מדפי הרי"ף). וא"כ אפשר דמאחר דכל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון, א"כ כמו שאין הלאו דוחה אסור דאורייתא, כך אסור דרבנן לא ידחה, ורק מצות עשה תדחה לאסור מקצה. אבל לשיטת הר"ן שמצות השב תשיבם מתחלה מיד עם הגבחה האבדה על מנת להחזירה, א"כ לכאורה צ"ל שגם בשבת יהיה חייב בהשבת אבדת מקצה. דיבוא עשה דהשבת אבדה וידחה אסור מקצה.

מאידך י"ל דאין לדחות אסור מקצה לקיום מצות השבת אבדה, שהרי הרמב"ן בב"מ ל. כתב, שעד שהמוצא לא מגביה את המציאה לא חל עליו מצות השב תשיבם, אלא רק לא תוכל להתעלם. וכבר בארנו שיתכן דכשם שאין לאו דוחה עשה וגם אינו מצטרף עם עשה כדי לדחות לא תעשה ועשה, כמו כן לא ידחה אסור מקצה, דחכמים עשו חזק לדבריהם פשל תורה, ורק עשה שדוחה לא תעשה ידחה גם כן אסור מקצה. וכאן הרי אין עליו עדין חייב עשה עד שלא יגביה האבדה, וכבר חל עליו אסור מקצה. וכבר כתב הר"ן שם, שגדולי

מציאה שֶׁכָּבַר בָּאָה לְיָדוֹ בְּעֶרְב־שַׁבָּת וְזָכָה בָּהּ, ג"כ לְפִי הָאִיכָא דְאִמְרֵי נִשְׁאָר בְּתִיקוֹ, וְלַחֲוֹמְרָא, דְּאִין מְקָלִין לוֹ כָּלָל. אָמְנָם בִּשְׁ"ע פְּסָקִין כְּלִשְׁנָא קַמָּא, דְּבִמְצִיאתָּהּ הִבָּאָה לְיָדוֹ מֵעַר"ש, הֵרִי הוּא כְּשֵׁלוֹ, וּמִתִּירִין לוֹ כָּל הַהֲתָרִים כְּמוֹ בְּמִמּוֹן שָׁלוֹ. אָבֵל בָּבָא לְיָדוֹ שְׁמָצָא בְּשַׁבָּת, לֹא הִתִּירוּ לוֹ כָּלָל, רַק יִנְיָחָנָה וְיִלָּךְ, דְּבִכְאֵן יַעֲמִיד עֲצָמוֹ וְלֹא יִפְרֹץ גָּדֵר לְחֻלָּל שַׁבָּת.

וּמִדְבְּרֵי הָרִמְבָּ"ם (בפ"ו הנ"ל, ובפ"כ מהלכות שבת ה"ז) מִשְׁמַע דְּאִפְלוּ לֹא בָּאָה לְיָדוֹ רַק בְּשַׁבָּת, מוֹלִיכָה פְּחוֹת פְּחוֹת מִד' אַמּוֹת, בֹּא"א לְהַחֲשִׁידָהּ. ע"ש. וְיֵשׁ מֵהַאֲחֵרוֹנוֹיִם שֶׁכָּתְבוּ דְּמִקּוֹר פְּסָקוֹ שֶׁל הָרִמְבָּ"ם הוּא מִדְּבַר ר' יִצְחָק בְּגִמְרָא ע"ז (ע). הַמּוֹצֵא כִּיס בְּשַׁבָּת מוֹלִיכָה פְּחוֹת פְּחוֹת מִד' אַמּוֹת. וְכִנְרָאָה שֶׁהָרִמְבָּ"ם יָחִיד בְּזֶה, וְלֹא מִצְאָנוּ לוֹ חֵבֵר, אֲלֵא שֶׁהָרִמְבָּ"ם הִלִּיץ בַּעֲדוֹ. וְעַי' בְּבִאּוֹר הַגֵּר"א (סי' רס"ו סעיף ו) שֶׁצִּיָּן שֶׁלְדַעַת הָרִמְבָּ"ם הַגֵּרָסָא הוּא, הַמּוֹצֵא כִּיס בְּשַׁבָּת, דִּהְיָנוּ שְׁמָצָא מִצִּיָּאָה כִּיס מְעוֹת בְּרַה"ר בְּשַׁבָּת. וּלפ"ז אִיכָא רֵאיוֹהִי מִדְּבַר ר' יִצְחָק לְשִׁיטַת הָרִמְבָּ"ם, אָבֵל רַב הַפּוֹסְקִים חוֹלְקִים עָלָיו, כְּמוֹ הָרֵאב"ד, וְהַרְמ"ך', וְגַם הַטּוֹר וְשִׁלְחָן עֶרּוֹךְ לֹא הִבִּיאוּ שִׁיטַת הָרִמְבָּ"ם כָּלָל, וְאִדְרָבָה כָּתְבוּ בִּפְרוּשׁ בִּס"ז, דָּאִם בָּאָה לְיָדֶיהָ רַק בְּשַׁבָּת אֲסוּר לְהַגְבִּיהָ. וְגַם לֹא לְהוֹלִיכָה פְּחוֹת פְּחוֹת מִד"א. וְכֵן בְּסוּף הַסִּימָן גָּבִי מִצָּא אֲרָנְקִי בְּשַׁבָּת אֲסוּר לְטָלוֹ, אִף עַל פִּי שְׂרִיא שְׁמָא יִקְדָּמֵנוּ אַחֵר, וְגַם אֲסוּר לִזְמֹר לְעַמּוּ"ם לְטָלוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב הַמְּגוֹן אַבְרָהָם שֵׁם בִּשְׁם הָא"ר שֶׁמֶתֶר לִזְמֹר לְכּוֹתֵי לְטָלוֹ, כִּיּוֹן דַּעֲדִין לֹא זָכָה בּוֹ הַיִּשְׁרָאֵל. וְהַמְּפָרְשִׁים שֶׁחוֹלְקִים עַל הָרִמְבָּ"ם גּוֹרְסִין בְּר' יִצְחָק הַמּוֹצֵא כִּיס בְּשַׁבָּת [שְׁהוּצִיא אֶת כִּיסוֹ, וְלֹא שְׁמָצָא כִּיס]. וְהֵינּוּ בְּשִׁכְח וְהוּצִיא כִּיס שָׁלוֹ עִם מְעוֹת בְּשַׁבָּת, אִזּוּ הִתִּירוּ לוֹ לְהוֹלִיכּוֹ פְּחוֹת פְּחוֹת מִד' אַמּוֹת, אָבֵל לֹא בְּמִצִּיאתָּהּ. ע"ש.

וְהַגֵּר"א כָּתַב, דְּנִרְאָה מֵהַגֵּרָסָא שֶׁבִּידֵינוּ כְּהָרִמְבָּ"ם, וּבִגְמ' ב"מ (ט) מוֹכַח כְּאֶשֶׁר הָרָאשׁוֹנִים וְהַשְׁ"ע, דְּז"ל הַגֵּמְרָא: אָמַר לֵה רַב אֲשִׁי לְרַב כְּהֵנָא, אֲלֵא מַעֲתָה הַגְּבִיָּה אֲרָנְקִי בְּשַׁבָּת, שְׁאִין דִּרְכָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם לְהַגְבִּיהָ אֲרָנְקִי בְּשַׁבָּת. ה"נ דִּלֹּא קִנִּי. ע"ש. וּמִשְׁמַע דְּמִשְׁתַּכְּחִין לְשׁוֹן

דִּרְכּוֹ לְטַל כַּפֶּץ כְּזֶה בְּרִשּׁוֹת הָרַבִּים, וְעוֹד נִדְחִית בְּהִיתָה שָׁלוֹ מְרַבָּה מִשָּׁל חֲבֵרוֹ, דִּהְיָנוּ שְׁאִם יִפְסִיד הַמּוֹצֵא מִמּוֹן יוֹתֵר מִשְׁוֵי הָאֲבֵדָה, וְאִפְלוּ אֵינּוּ מִמּוֹן שֶׁכָּבַר בֹּא לְיָדוֹ, אֲלֵא הִיָּה עוֹסֵק בְּמִלְאכְתּוֹ וְאֵינּוּ רוֹצֵה לְבַטֵּל מִמֶּנָּה וְלִהְפָּסִיד מִמּוֹן שֶׁעֲתִיד לְהִרְוִיחַ מִמֶּנָּה, כְּבָר נִפְטָר מִמִּצְוַת הַשַּׁבָּת אֲבֵדָה. וְאִם מִשּׁוּם "כְּבוֹד" (אִפִּי שְׁאֵינוּ כְּבוֹד הַתּוֹרָה) וּמִשּׁוּם הַפְּסִיד מְעַט מִמּוֹן כְּבָר נִפְטָר מִמִּצְוָה זֹה, ק"ו מִשּׁוּם אֲסוּר דְּרַבְנָן שֶׁיִּפְטָר מִן הַמִּצְוָה וְאִין עָלָיו לְהַחֲמִיר וְלַעֲבֹר אֲסוּר מִקְצָה בְּמָקוֹם שְׁאֵינוֹ חָיֵב.

וּבִמָּה שֶׁכָּתַב הַחַת"ם שֶׁלְדַעַת הָרִמְבָּ"ם לְכַאוֹרָה צָרִיךְ לְהַשִּׁיב אֲבֵדַת מִקְצָה בְּשַׁבָּת, מִכִּיּוֹן שֶׁחֲכָמִים לֹא גָזְרוּ אֲסוּר מִקְצָה בְּמִצִּיאתָּהּ. וּמִדּוּעַ שֶׁיִּתְחִילוּ לְגוֹר דּוֹקָא בְּמָקוֹם מִצְוָה כְּשֶׁמְחִיב לְהַשִּׁיב, צ"ב, הֵרִי אֲסוּר מִקְצָה הוּא אֲסוּר כָּלְלִי שְׁחִז"ל אֲסוּרוֹ בְּכָל הַחֲפָצִים שֶׁאֲסוּרוֹ, וּבְמִצִּיאתָּהּ שְׁאִין בָּהּ חֵיב הַשְׁבָּה, שֶׁחֲשִׁשּׁוּ שֶׁמִּתְּוֹךְ שְׁבִהוּל לְזָכוֹת בָּהּ יָבוֹא לְיָדֵי טְלָטוּל מִקְצָה וּד"א בְּרַה"ר, הִתִּירוּ לוֹ גַּם אֲסוּר מִקְצָה, וְגַם טְלָטוּל פְּחוֹת פְּחוֹת מִד"א, כְּדִי שְׁלֹא יַעֲשֶׂה זֹאת בְּאֲסוּר, וּמִמִּילָא בְּמָקוֹם שְׁאִין הַחֲשִׁשׁ הַנֶּ"ל, דִּהְיָנוּ בְּמִצִּיאתָּהּ שֶׁחֵיב בָּהּ בְּיוֹם חַל בְּהַשְׁבָּה, וְאֵינוּ בְּהוֹל עָלֶיהָ. וְלֹא יָבוֹא לְיָדֵי אֲסוּרִים דְּאוֹרִיתָא בְּזֶה נִשְׁאָר הָאֲסוּר הַכָּלְלִי וְהַקְּדוּם "אֲסוּר מִקְצָה", וּמִנְלָן דְּבִכְל מִצִּיאוֹת וּמִצִּיאוֹת גָּזְרוּ חִז"ל בִּפְנֵי עֲצָמָה, עַד שֶׁנֶּאֱמַר שֶׁמִּלְכַּתְחֻלָּה לֹא גָזְרוּ כָּלָל בְּמִצִּיאתָּהּ אֲסוּר מִקְצָה, אוֹלִי גַּם מִצִּיאתָּהּ הִיתָה בְּכָלָל אֲסוּרִי הַמִּקְצָה, אֲלֵא שֶׁבְּמִצִּיאתָּהּ שְׁרִישָׁי לְזָכוֹת בָּהּ הוּצִיאוּהָ מִן הַכָּלָל כְּדִי שְׁלֹא תִהְיֶה לוֹ לְפּוֹקָה וּלְמִכְשׁוֹל, וּמִמִּילָא לֹא שִׁכַּחַת הַטַּעֲנָה לָמָּה יִתְחִילוּ לְגוֹר בְּמִצְוַת עֲשֵׂה.

וְעַיֵּן בְּשו"ת דְּבַרֵּי שְׁלוֹם (קרויז, סימן עו), אִם מִצָּא בְּשַׁבָּת בְּרַה"ר סָךְ גָּדוֹל שֶׁל מְעוֹת, וְצָרִיךְ לוֹ לְפָדְיוֹן שְׁבוּיִים אוֹ לְהַכְנִסָתָהּ כֻּלָּהּ, בְּאִיזָה אִפֹּן מִתֵּר לְהַגְבִּיהָ הַמְּעוֹת וּלְהַכְנִס לְמָקוֹם הַמְּשֻׁמֵּר, וְכָתַב שֵׁם, שְׁאִין לְהַגְבִּיהָ הַמְּעוֹת, וְהִבִּיא הַסּוּגָא בְּשַׁבָּת (קנ"ג) וּסְפָקוֹ שֶׁל רַבָּא, וּקו"ל דְּכָל תִּיקוֹ לְחֻמְרָא, א"כ לֹא מִבְּעִי מִצִּיאתָּהּ דְּמִצָּא בְּשַׁבָּת דִּלֹּא חֲשׁוֹב כָּלָל כְּכִיסוֹ, דְּבִדּוּדֵי אִין לְהַקֵּל לְחַפֵּשׁ אִיזָה צַד הַתֵּר לְהַגְבִּיהָ וּלְהַכְנִיסוֹ לְבֵיתוֹ, אוֹ לְמָקוֹם הַמְּשֻׁמֵּר, אֲלֵא אִפְלוּ

הרמב"ן מודה לאסור לכתחלה לטלטל אתרוג של טבל ביו"ט משום טלטול, ולא בא הרמב"ן אלא להורות שאתרוג של טבל כשר לצאת בו מן התורה. ע"ש. והגאון בית מאיר (סי' תרמט סעיף ה) כתב ע"ז, ודברי תמה הם, שהרי אם הוא כשר לצאת בו מן התורה מה מקצה שיהיה בו, והרי לולב שאין עליו תורת כלי ומכל מקום מתר אפלו לנשים לטלטלו ביו"ט מפני שראוי לאנשים למצותו, וכל שכן אתרוג של מצוה, שאף על פי שאסור באכילה משום טבל מ"מ אין בו משום מקצה. ע"ש. ותנא דמסייע לה הוא הגאון מהרשד"ם בתשובה (חאו"ח סימן כב) שכתב, שאין לבטל מצות עשה דנטילת לולב משום טלטול מקצה. וכמ"ש המרדכי (פרק לולב הגזול סי' תשמו), שאם עשה גוי שופר ביו"ט מתר לתקע בו, כיון שהוא דבר מצוה, וכדמוכח בפסחים (מח.). ע"ש. גם בשבולי הלקט (סי' רצד) כתב וז"ל: הקשה ר"ת דמה בכך אם יפקחו את הגל לצורך שופר, הא טלטול מקצה בעלמא הוא. ותרץ שאם היה אפשר לפקח הגל בידים הכי נמי דשרי, והב"ע בדלא אפשר אלא במרא וזבילא. ע"כ. וכ"ד הגר"א בבאוריו (ס"ס תקפו), שצ"ע להמרדכי הנ"ל שמיקל. וכ"כ בשו"ת ערוגת הבשם (חאו"ח סי' קצז דף קסז רע"א), על קשית הפפות תמרים הנ"ל, שמפניו דלא מקרי אין בו היתר אכילה, וכשר לצאת בו ידי חובה, מקצה נמי לא הוי דהא חזי למצותו. ע"ש. וכ"כ בשו"ת בשמים ראש (סי' צב). ע"ש. וכ"כ בשו"ת ספר יהושע (תשובה יח דף יז ע"ד). וכן העלה הגאון שער המלך (פ"ב מהל' יו"ט הל' יח) שאחר שהאריך למענייתו בדין זה, כתב וז"ל: ולעין הלכה המקל להתיר טלטול מקצה לצורך מצות עשה יש לו סמך ממ"ש הפוסקים בשם הירושלמי, שאם שחט ביו"ט מתר לכסות הדם באפר שהסק ביו"ט, אע"פ שהוא אסור בטלטול משום מקצה. וכ"פ מרן בש"ע (סי' תצח סעיף טו). ע"כ. וכ"כ להקל בחדושי רעק"א על הש"ע (סי' תקפו). וכן כתב בשו"ת בית אב תליתא (חיו"ד סי' כד דף כו ע"א), ובשו"ת שואל ומשיב תליתא (ח"א סימן תלו), ובשו"ת רבנו חיים הכהן רפפורט, בתשובת נכד המחבר (דף ט ע"ד), ובשו"ת עמק הלכה (סי' קנ דף כה:). ע"ש. וכן מוכח מדברי באור הלכה (ס"ס רסו ד"ה אסור לטלו), שצ"ע

מציאה. ועין בע"ז בהגהות היעב"ן, דכונת המוצא הינו כמו מי שהחשיך לו בדרך ומצא כיסו בידו, דיש להתיר פחות פחות מד' אמות, אבל בשבת אסור וכו'. ע"ש. ועין בכסף משנה פ"כ מהלכות שבת, שכתב, דמ"ש רבנו ואף מציאה שבאת לידו מהלך בה פחות פחות מד"א, אבל קדם שתבוא לידו וכו', ואם לאו מוליכה פחות פחות מד' אמות. נשאל רבנו מחכמי לונל דבגמרא לא משמע הכי, והשיב להם כמו שכתב הרב המגיד. והרמ"ה השיג על תשובתו, וכבר כתבתי בפרק ז' מה שכתב הרמב"ן להליץ בעד רבנו. ע"כ.

ואחר שכתב כל זה יצא לאור הספר חזון עובדיה שבת ג, ושם כתב בדין זה בקצור, והעלה, דמי שפגע בשבת ביונה הרובצת על אפרוחיה, ואינה מחסרת צידה, יכול לקים בה בשבת מצות שלוח הקן, כי המצוה של תורה דוחה אסור טלטול מקצה שהוא מדרבנן. ובמקורות שם כתב: הנה החתם סופר (סי' ק) נשאל בזה, וכתב, דאפי' אם אינה מחסרת צידה יש כאן אסור משום מקצה כשהוא אווז בה לשלחה. ע"ש. אולם יש לדון לפי מ"ש הריטב"א בחי' לספה (מד.), שמצוה שהיא מה"ת אינה נדחית משום אסור מקצה. וכיו"ב כתבו התוס' ביצה (ח. סוף ד"ה אמר), בשם הירושלמי, שאם שחט ביו"ט מתר לכסות הדם באפר כירה שהסק ביו"ט, ואף על פי שהוא נולד, דמעקרא עצים והשתא אפר, מ"מ משום מצות כסוי הדם התירו. וכ"כ הרא"ש שם. וכ"פ מרן בש"ע (סי' תצח סעיף טו). וכ"כ המג"א (שם סק"ל). ע"ש. וכתב הגאון מליסא בספר קהלת יעקב (הל' יו"ט סי' תצח עמ' רצ), שאע"פ שלא התירו שאר שבותים, כגון לעלות לאילן להביא שופר, י"ל שכוין שהתירו אסור מקצה לצורך אכל נפש, וכמ"ש בש"ע (סי' תקט סעיף יד), התירו ג"כ טלטול מקצה לצורך מצוה. ע"ש. איברא שהגאון מהר"ם בן חביב בספר פפות תמרים (ספה לה). כתב שיש להקשות על דברי הרמב"ן, שכתב, שיוצאים ידי חובה בחג אתרוג של טבל, וקרינן בה "לכם", ולא מפסל מפני חלקו של כהן, כיון שיכול לסלקו אתרוג אחר. [והסכים עמו המאירי במגן אבות (ענין כא, עמוד קי בסופו)]. והרי טבל אסור לטלטלו משום מקצה, כדתנו בשבת ריש פרק מפינן, וצריך לומר שאף

עַרְךָ הַשְׁלָחַן (שְׂבִסוּף סֵפֶר חֶקֶת הַפֶּסַח, ס' תרנה). וּבִסְפָּר אֲרָחוֹת חַיִּים סְפִינְקָא (ס' תרנה). וּכ"כ הַגְרָ"א (ס' תקפו ס"ק מט). לִפ"ז יָכוֹל לִקְרֹם מ"ע דְּשִׁלּוּחַ הַקֶּן גַּם בְּשֶׁבֶת. וּכ"כ הַגָּאוֹן רַבִּי מֵאִיר אֲרִיק בְּסִפְרוֹ מִנְחַת פְּתִים א"ח (ס' תרנה), שֶׁלִּפִּי מ"ש הַשְּׁעָר הַמְּלֻךְ הַנִּזְכָּר יֵשׁ מְקוֹם לְהַתִּיר שְׁלּוּחַ הַקֶּן בְּשֶׁבֶת, כִּיּוֹן שְׂמֻקִּים הַמְּצוּה יַחַד עִם טְלָטוּל הַמְּקָצָה. [וְהַגָּאוֹן מְטַשְׁעֵבִין הִיָּה אוֹמֵר, אֲצִלִּי אַחֲרֵי פֶסֶק שֶׁל "הַמִּנְחָת פְּתִים" אֵין וְלֹא כָּלּוּם. סֵפֶר שֶׁר הַתּוֹרָה עִמ' רַפּוֹ]. וְכֵן מִבְּאֵר בְּשׁו"ת חֶסֶד לְאַבְרָהָם מוה"ת (חאו"ח ס' לד), דְּבִכְה"ג דְּבַעֲדֵינָא דְּמִיעָקָר אֲסוּר מְקָצָה דְּרַבְּנִין מְקִים מְצוֹת שְׁלּוּחַ הַקֶּן שֶׁהוּא עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה, פְּשִׁטָּא דְּדַחִי. וְע"ע בְּשׁו"ת סֵפֶר יְהוֹשֻׁעַ (חאו"ח ס' יח). וְקָם דִּינָא דְּעֲשֵׂה דְּשִׁלּוּחַ הַקֶּן דּוֹחָה אֲסוּר טְלָטוּל מְקָצָה דְּרַבְּנִין. עכ"ל. וְע"ע בְּשׁו"ת חֲמֹד (מַע' ל כָּלָל קָמָא אוֹת ד). וּבִסְפָּר מוֹר וְאֶהֱלוֹת פּוֹסֵק (אֶהֱל בְּרָכוֹת וְהוֹדָאוֹת ס' כ דָּף כג ע"א).

אם מתר לרמוז לגוי שיגביה מציאה של מקצה בשבילו בשבת

וְעִין בְּכַף הַחַיִּים (אוֹת י') שֶׁכְּתַב, וּמִיָּהוּ נִרְאֶה דְּמִתָּר לּוֹמֵר לְגוֹי כִּי־סִי נָפֵל וְאֵינִי יוֹדֵעַ מָה אֲעֲשֶׂה. וְכֵן מִתָּר לּוֹמֵר לוֹ הֵיטֵב בְּעֵינֶיךָ לְהוֹלִיכָה לְבֵיתִי, כִּיּוֹן דְּאֵינּוּ אוֹמֵר לוֹ רָמּוּ בְּלִשׁוֹן צוּוִי כִּי אִם בְּדֶרֶךְ אֲפָשָׁר. ע"כ.

וְעִין בְּתַהֲלָה לְדוֹד (ס"ב) שֶׁהֵבִיא דְּבָרֵי הָאֱלֹהִים רַבָּה (ס"ק כ"ו) דְּהִיכָא דְּלֹא זָכָה עֲדִין הַיִּשְׂרָאֵל בְּמִצִּיָּאָה שָׂרִי לּוֹמֵר לְגוֹי לְהַגְבִּיָּה, דְּהוּי כְּאוֹמֵר לְעַכּו"ם שְׂיִטֵּל שְׁלוֹ, דְּהָרִי אֵין הַעַכּו"ם זָכָה לַיִּשְׂרָאֵל. וְעוֹד שָׂאִין כְּוִנַּת הַעַכּו"ם לְזָכוּתוֹ שֶׁהָרִי חוֹשֵׁב שֶׁהַחֶפֶץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל כָּבֵד, וּמָה שֶׁחוֹזֵר וְנוֹתֵנוּ לַיִּשְׂרָאֵל הוּי כְּמִתְנֶה בְּעֶלְמָא. וְעוֹד הָא הַרְמַב"ם מִתִּיר לְגַמְרִי. ע"כ.

וְרֹאֵה הַמֶּשֶׁךְ הַהֶעֱרָה בַּס"ד בְּגִלְיוֹן אֲבִיטָה אוֹרְחוֹתֶיהָ (ח"י שְׁרָה).

לְבִאוּרֵי הַגְרָ"א (ס"ס תַּקְפּוֹ). ע"ש. וְע' בְּשׁו"ת חֶתֶם סוֹפֵר (חאו"ח ס' פב), וּבְשׁו"ת מִנְחַת יִצְחָק ח"ה (ס' מב אוֹת יב). אֲמָנָם שׁו"ר לְהַפְר"ח (ס"ס תַּקְפּוֹ) שֶׁדָּחָה דְּבָרֵי הַמְּהַרְשֵׁד"ם הַנִּזְכָּר. וְכֵן הַמְּהַרְח"א בְּסוֹף סֵפֶר עֵץ הַחַיִּים בְּתִשְׁבּוּבָה (דף קמא ע"ג) חוֹלֵק ע"ד הַמְּהַרְשֵׁד"ם. וְע' לְהַגָּאוֹן ר' יִצְחָק טִיב בְּסִפְרוֹ עַרְךָ הַשְׁלָחַן (ס' תַּקְפּוֹ ס"ק ט). מ"מ דַּעַת הָאֲחֵרוֹנִים הַנִּזְכָּר לְהַקְלִי. וְע"ע לְתַנָּא תּוֹסֵפָאָה בְּשׁו"ת שְׁאֵלֶת שְׂמוּאֵל בְּקוֹנֵט' כְּלִילֵת שְׂמוּאֵל (מַעְרַכַּת ט אוֹת ב), וּבְשׁו"ת אֲמָרִי בִּינָה (דִּינִי יו"ט ס' יב), וּבְשׁו"ת מִרְחֻשֶׁת ח"א (ס' ט דף כו ע"ד), וּבְשׁו"ת אֲמָרִי שֶׁפֶר קִלְעִקִּין (ס' מה), וּבְשׁו"ת אֵילָנָא דְּחִי ח"ב (ס' לג). ע"ש.

שׁוּב אֲשׁוּב לְעִנְיָן שְׁלּוּחַ הַקֶּן בְּשֶׁבֶת, שֶׁכָּל שְׂאִינָה מְחַסְרֶת צִידָה, וְלֹא נִשְׁאָר אֲלָא אֲסוּר מְקָצָה, יֵשׁ לָנוּ דַּעַת ר"ת וְסִיעֵתוֹ, דַּס"ל שֶׁאֲסוּר מְקָצָה נִדְּחָה מִפְּנֵי מְצוֹת עֲשֵׂה. וּכ"כ הַשַּׁע"מ הַנִּזְכָּר, שֶׁהָעוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה לְהַתִּיר טְלָטוּל מְקָצָה לְצַרְךָ מְצוֹת עֲשֵׂה שֶׁל תּוֹרָה, יֵשׁ לוֹ סִמָּךְ ע"פ דְּבָרֵי הַפּוֹסְקִים בְּשֵׁם הַיְּרוּשָׁלַּמִּי, שֶׁאִם שָׁחַט בְּיו"ט מִתָּר לְכַסּוֹת הַדָּם בְּאֲפֹר שֶׁהִסֵּק בְּיו"ט, אַע"פ שֶׁהוּא אֲסוּר מִשּׁוּם מְקָצָה. וְכֵמוֹ שֶׁכֵּן פֶּסֶק מֶרֶן בַּש"ע (סִימָן תַּצַּח סְעִיף טו). גַּם הַמְּרַדְכִי (סֶכֶה ס' תַּשְׁמוֹ) כָּתַב בְּשֵׁם רַבִּי אֲבִיגְדוֹר, שֶׁאִם עֲשֵׂה נִכְרִי שׁוֹפֵר בְּיו"ט שֶׁל ר"ה, מִתָּר לְתַקַּע בּוֹ, כִּיּוֹן שֶׁהוּא דְּבָר שֶׁל מְצוּה, וְכֵן אֲתֵרוֹג שֶׁהוּבָא מִחוּץ לְתַחֲנוּם מִתָּר אֵף לַיִּשְׂרָאֵל שֶׁהוּבָא בְּשִׁבְלֵהוּ לְצִאת בּוֹ. וְכָתַב בְּעַרְךָ הַשְׁלָחַן (ס' תַּקְפּוֹ ס"ק ט), דַּס"ל שֶׁאֵף שְׂמֻקָּצָה אֲסוּר בְּיו"ט, אַע"פ כֵּן יוֹצֵא בּוֹ י"ח הַמְּצוּה. ע"ש. וּכ"פ מֶרֶן בַּש"ע (ס' תַּקְפּוֹ סְעִיף כב). וְע' בְּנֶהֱר שְׁלֹם שֵׁם. וּכ"פ מְהַרְשֵׁד"ם בְּתִשְׁבּוּבָה (חאו"ח ס' כב). וּכ"כ בְּשׁו"ת בְּשָׂמִים רֹאשׁ (ס' צב) שֶׁאֲתֵרוֹג שֶׁקָּצְצוּ גוֹי בְּיו"ט, אֵין לְחוּשׁ בּוֹ מִשּׁוּם מְקָצָה, דִּהָא אֲמָרִינָן בְּסֶכֶה (מב): אֲמָאי טְלָטוּל בְּעֶלְמָא הוּא וְלִדְחֵי שֶׁבֶת, שֶׁכִּיּוֹן שֶׁהַטְלָטוּל עֲצָמוֹ הוּא מ"ע שֶׁל תּוֹרָה, לֹא אֲסֻרוֹהוּ חֻכְמִים. וְהוּבָא לְהַלְכָה בְּשִׁירִי

שוותפים להקים מקום לה' משכנות ל'אביר יעקב'

אי"ה רוצים להתחיל בבניית בית כנסת

ובית מדרש יגדיל תורה

ומקוה טהרה לנשים ולגברים

ברחוב שמשון עמיצור בשכונת רמות בבאר שבע

רוצים לשתף 840 חברים שישתתפו בס"ך של תרומה בשם 'יעקב'

מו"ז רבי יעקב אביחצירא זיע"א

סה"כ 'יעקב' 182 ש"ח כפול 36 חודשים

דרך הקישור של נדרים פלוס מקבלים החזר מס לפי סעיף 46

וקבלה דיגיטלית למייל

בטלפון 03-7630585 שלוחה 9219

מי שיהיה שותף
יזכה בספר חדש
יגדיל תורה בהלכה
שבת כרך א'

ערוץ יגדיל

או בסריקה

לפרטים: 0548410379

לפרטי הפקדה לחשבון בנק מזרחי סניף 426 מ.ח. 371407 ע"ש יגדיל תורה